

**UNIVERZITA KONŠTANTÍNA FILOZOFA V NITRE
FAKULTA SOCIÁLNYCH VIED A ZDRAVOTNÍCTVA**

DIPLOMOVÁ PRÁCA

2012

Bc. Ivana Kučerová

**UNIVERZITA KONŠTANTÍNA FILOZOFA V NITRE
FAKULTA SOCIÁLNYCH VIED A ZDRAVOTNÍCTVA**

**NÁSILIE PACHÁNÉ NA ŽENÁCH
V MARGINALIZOVANÝCH RÓMSKYCH KOMUNITÁCH**

Diplomová práca

Študijný program: Sociálne služby a poradenstvo
Školiace pracovisko: Ústav romologických štúdií
Školiteľ Mgr. Ivan Rác, PhD.

Nitra 2012

Bc. Ivana Kučerová

Ďakujem môjmu školiteľovi práce
Mgr. Ivanovi Rácovi, PhD.
za cenné rady, odborné usmernenie, podporu a pomoc, ktorú mi poskytol pri vypracovaní
diplomovej práce.

ABSTRAKT

KUČEROVÁ, Ivana: Násilie páchané na ženách v marginalizovaných rómskych komunitách. [Diplomová práca] – Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre, Fakulta sociálnych vied a zdravotníctva; Ústav romologických štúdií. – Školiteľ: Mgr. Ivan Rác, PhD. Stupeň odbornej kvalifikácie: Magister (Mgr.). – Nitra : FSVaZ, 2012, s.55

Autorka sa v práci zaoberá problematikou násilia páchaného na ženách v marginalizovaných rómskych komunitách. Práca je rozdelená na dve časti teoretickú a empirickú časť. Teoretická časť je rozdelená na tri kapitoly. V jednotlivých kapitolách sa autorka zaoberá nasledovnou problematikou. V prvej kapitole spracovala problematiku marginalizovanej rómskej komunity, je v nej uvedená základná charakteristika a jej základné črty a zahŕňa aj problémy, s ktorými sa Rómovia dennodenne stretávajú. Druhá kapitola sa zaoberá násilím páchaným na ženách. Tu autorka uvádza charakteristiku násilia, znaky, formy a cyklus násilia. Ďalej sa v tejto kapitole zaoberá rizikovými faktormi násilia, príčinami zotrvania žien v násilnom vzťahu a dôsledkami, ktoré násilie zanecháva na obeti prípadne na jej deťoch. V tretej kapitole sa autorka venuje možnostiam pomoci obetiam násilia. Uvádza ako postupovať pri práci s obeťou násilia, ako jej poskytnúť pomoc a akú úlohu pri nej zohráva sociálny pracovník alebo poradca. V empirickej časti sa venovala zisťovaniu, analyzovaniu a interpretovaniu priebehu a dopadu násilia, ktoré je páchané na ženách v rómskych komunitách zo strany ich mužov (partnerov). Metódou, ktorou zisťovala potrebné informácie bolo pološtrukturované interview. Pôvodne mala autorka výskum cielený na ženy žijúce v komunite, tu však narazila na problém, pretože sa rómske ženy na problematiku násilia nechceli vyjadrovať. Ak chcela zistiť, príčiny vzniku násilia v rómskej komunite, jeho priebeh a dopady, musela výskum zamerať na ženy, ktoré sú umiestnené v zariadeniach pre týrané ženy, ktoré si tento problém uvedomili a začali ho riešiť. Z výsledkov, ktoré sa podarili autorke zistiť a ktoré jej z výskumu vyplynuli mohla vyvodiť závery a odporúčania pre prax.

Kľúčové slová:

Marginalizovaná rómska komunita, Násilie páchané na ženách, Sociálna intervencia

ABSTRACT

KUČEROVÁ, Ivana: Violence against women in marginalized Roma communities. [Thesis] - Constantine the Philosopher University in Nitra, Faculty of Social Sciences and Health, Institute of Roma Studies. - Supervisor: Mgr. Ivan Rac, PhD. Qualification level: Graduate(MA).-Nitra:FSVaZ,the2012th,p55

The author of the work deals with violence against women in marginalized Roma communities. The work is divided into two parts, theoretical and empirical part. The theoretical part is divided into three chapters. In each chapter the author deals with the following issues. In the first chapter on the issue of marginalized Roma communities, it is referred to the basic characteristics and its essential features, and therein the problems that the Roma faced daily. The second chapter deals with violence against women. Here the author presents the characteristics of violence, signs, forms a cycle of violence. Also in this section deals with risk factors for violence, causes retention of women in violent relationships and consequences of violence that leaves the victim or to her children. In the third chapter the author focuses on the possibilities of assistance to victims of violence. It states how to work with victims of violence, as the aid and the role it plays in the social worker or counselor. In the empirical part of the paid survey, analyzed and interpreted the course and impact of violence that is perpetrated against women in the Roma community by their men (partners). Method that measured the necessary information was semi-structured interview. Initially, the author of research targeted at women living in the community, but there is a problem, because the Roma women did not want to comment on the issue of violence. If you wanted to find out the causes of violence in the Roma community, its progress and impact, research had focused on women who are placed in facilities for battered women who have realized this problem and started to deal with it. The results, which could not be detected and the author of the research emerged to draw conclusions and recommendations for practice.

Keywords:

Marginalized Roma community, violence against women, social intervention

OBSAH

ÚVOD

1	CHARAKTERISTIKA MARGINALIZOVANEJ RÓMSKEJ KOMUNITY....	10
1.1	SúčasnÉ problémy rómskej komunity.....	11
2	NÁSILIE PÁCHANÉ NA RÓMSKYCH ŽENÁCH.....	14
2.1	Postavenie rómskej ženy v rodine.....	15
2.2	Základné znaky násilia páchaného na ženách.....	15
2.3	Štádia vývoja násilia – cyklus násilia.....	17
2.4	Mýty a fakty o násilí páchanom na ženách.....	19
2.5	Formy násilia.....	21
2.6	Rizikové faktory násilia páchaného na ženách.....	23
2.7	Dôvody zotrvania žien v násilnom vzťahu.....	23
2.8	Dôsledky násilia a ich vplyv na rodinu.....	26
3	SOCIÁLNA INTERVENCIA – MOŽNOSTI POMOCI OBETIAM	
	NÁSILIA PÁCHANÉHO NA ŽENÁCH.....	28
3.1	Ako postupovať pri práci s obeťou násilia.....	28
3.2	Osobnosť sociálneho pracovníka a sociálneho poradcu.....	32
3.3	Inštitucionálna forma pomoci obetiam násilia.....	33
4	PRIESKUM.....	36
4.1	Ciele prieskumu.....	36
4.2	Metódy prieskumu.....	37
4.3	Etické aspekty prieskumu.....	38
5	VÝSLEDKY.....	40
5.1	Odhalenie príčin vzniku násilia.....	40
5.2	Identifikácia priebehu násilia.....	41
5.3	Dopad násilia na obeť, prípadne deti.....	43
5.4	VyužitÉ možnosti pomoci zo strany obeť.....	45

6	DISKUSIA.....	47
	ZÁVER.....	53
	ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ZDROJOV.....	54

ÚVOD

Ako tému našej diplomovej práce sme si vybrali: „Násilie páchané na ženách v rómskych marginalizovaných komunitách“. Cieľom našej diplomovej práce je zistiť, analyzovať a interpretovať priebeh a dopad násilia, ktoré je páchané na ženách v rómskych marginalizovaných komunitách zo strany ich mužov (partnerov). S touto problematikou sme sa do teraz nikdy nestretli a preto sme sa o nej chceli dozvedieť viac. Zaujala nás o to viac, pretože ide o rómske ženy. Chceli sme zistiť ako sa na túto problematiku pozerajú a ako násilie vnímajú. Myslíme si, že aj rómske ženy si zaslúžia aby bolo s nimi slušne zaobchádzané a boli zachované ich ženské práva. Dlhو sme rozmýšľali nad tým, či je vôbec nejaký rozdiel medzi týranou rómskou a nerómskou ženou. Rozdiel je len vo vnímaní násilia zo strany obete. Určite sa násilie nedelí podľa toho či ide o rómsku alebo nerómsku ženu. V každom prípade ide o ženu, ktorá sa stáva obeťou násilia zo strany partnera. Každá žena má svoje hranice a za násilie považuje niečo iné. Čo jedna pokladá za normálne, tá druhá to už môže považovať za násilie. V našej spoločnosti je násilie tak rozšírené a prejavuje sa v tak rôznych formách, že si ho často krát neuvedomujú ani samotné obeť. O to je to horšie, že táto problematika bola dlho tabuizovaná. Odhaliť násilie v rómskej rodine je omnoho ťažšie ako v nerómskej rodine. Mnoho rómskych žien sa o násilnom správaní svojho partnera zmieňuje len veľmi ťažko a niektoré ho berú ako niečo, čo patrí k ich životu. Aj napriek jeho násilníckemu správaniu ho považujú za dobrého manžela a nedokážu si priznať že ide o násilie. V úvode práce sme sa snažili zistiť akými špecifikami sa vyznačuje rómska komunita a snažili sme sa nájsť príčinu, ktorá mohla byť spúšťačom násilia. Hľadať skutočnú príčinu, ktorá bola spúšťačom násilia je veľmi ťažké. Určite ich je viac ale obeť násilia sa môže sústrediť len na jednu a ostatné príčiny môžu zostať skryté, nepovšimnuté. Násilie páchané na ženách je závažný jav, ktorý sa netýka len jednotlivcov ale týka sa celej spoločnosti. Existuje veľa organizácií a zariadení, ktoré sa problémom násilia zaoberajú ale dôležitá je aj spolupráca verejnosti pri odhaľovaní tohto negatívneho javu. To je však najväčším problém, pretože mnoho ľudí sa nechce miešať do vecí, ktoré sa ich netýkajú. Je to o to horšie keď sa jedná o rómsku rodinu.

1 CHARAKTERISTIKA MARGINALIZOVANEJ RÓMSKEJ KOMUNITY

Podľa Strieženca (1996, s.97): „zhodnosť mnohých autorov je v špecifickom územnom ohraničení komunity, kde uskutočňujú najväčšiu časť svojich každodenných činností, ako „lokálny útvar osídlenia“, či menšiu sociálnu jednotku na lokálnom základe, v ktorej ľudia spolupracujú, aby naplnili svoj život, podieľajú sa na spoločnej kultúre.“ Marginalizované oblasti sú charakteristické vysokou mierou nezamestnanosti, vysokou mierou dlhodobej nezamestnanosti, vysokou mierou sociálnej odkázanosti. Obmedzené možnosti marginalizovaného regiónu spolu s absenciou potencionálu svojpomoci, vyžadujú špecifické prístupy zamerané na marginalizované, segregované osídlenia v rámci regiónov. Marginalizácia sa u Rómov prejavuje dlhodobým nedostatkom materiálnej istoty a životom v absolútnej chudobe. Materiálne istoty znamenajú možnosť biologického prežitia a orientáciu aktivít na uspokojenie potreby mať toto nevyhnutné zabezpečenie. Hovoríme teda o orientácii na prežitie, nie na žitie. Mostom na dosiahnutie sociálnych istôt je primárne zabezpečenie materiálnych istôt (jedlo, pitie, oblečenie, bývanie, teplo). Segregovaní Rómovia žijú pod tlakom dosiahnutia materiálnych istôt a bez potencionálu na výkon ďalších aktivít. Sami si nie sú schopní zabezpečiť účasť v neformálnych sociálnych sieťach. Stratégie segregovaných Rómov, orientované na prežitie, robia z nich závislých, odkázaných. Závislosť má materiálnu povahu, lebo celé prežitie je závislé od štátnych dávok sociálnej pomoci. Riziko však hrozí aj pre vytvorenie sociálnej závislosti. Double marginalization Rómov je sprevádzaná efektom znásobenej závislosti – materiálnej aj sociálnej. Zdvojená, znásobená závislosť znamená neschopnosť akejkoľvek aktivizácie, participácie, teda stratu sebadôvery a sebaúcty. Marginalizácia Rómov alebo ich úplné vylúčenie na trhu práce, úzko súvisí s kultúrnym vylúčením, priestorovou segregáciou a verbálnym odmietaním. To má negatívne dôsledky na celé komunity. Jeden z najviditeľnejších dôsledkov takéhoto vylúčenia je stav absolútnej chudoby, kedy je človek orientovaný len na biologické prežitie. Jedným z dôsledkov sociálneho vylúčenia je aj nedostatok pracovných príležitostí, strata motivácie hľadať si prácu a následné vytváranie pasce závislosti a chudoby. V izolovanom, segregovanom spoločenstve, ktoré sa uzatvára samo do seba vzniká pocit zúfalstva, degradácie a marginality. Kritické situácia je najmä u mladých Rómov, ktorí nemajú nejaké pracovné návyky a ich prepád do sociálnej siete dosahuje až kultúrno-etický rozmer. (Selická,2008, s.134-135)

1.1 Súčasné problémy rómskej komunity

„Rómsky problém“ sa zvýraznil v oblasti etnického uvedomenia, výchovy a vzdelávania, ekonomickej a sociálnej problematiky, charakterizovanej vlastnou sociálnou pomocou, a aj podmieňujúcimi a sprievodnými znakmi, ako sú bytové problémy, problémy zamestnania a negatívne spoločenské prejavy. (Poliaková, 1999, s.42) Dnes väčšina rómskeho obyvateľstva musí vo svojom každodennom živote čeliť mimoriadne ťažkým podmienkam, chudobe, diskriminácii a nedostatku plnej účasti na hlavných prúdoch spoločenského života. Pretrvávajúce sociálne napätie, absencia možnosti získania zamestnania a zníženie možnosti pracovných príležitostí spôsobuje, že jediným zdrojom finančných prostriedkov na prežitie vlastnej, mnohokrát viacdetnej rodiny, sú prostriedky od štátu - sociálna podpora a rodinné prídavky. (Poláková, 1999, s.23)

Poliaková (1999) vo svojej publikácii uvádza jednotlivé problémy, s ktorými sa Rómovia stretávajú:

➤ **Výchova a vzdelávanie**

Jedným z hlavných problémov Rómov v súčasnosti okrem problémov existenčných, je aj výchova a vzdelávanie rómskych žiakov, ktoré vyplývajú nielen z ich osobnostných vlastností a schopností, ale aj z vonkajších prekážok, ktoré skôr odrádzajú, ako motivujú. Nie všetky rómske deti majú možnosť vyrastať v rodinnom prostredí, ktoré by im poskytovalo žiaduce podmienky pre ich pozitívny osobnostný rozvoj. Socializačný proces detí vyrastajúcich v rizikových rómskych lokalitách je sťažený aj sociálno-psychologickou izoláciou rodín, odlišným hodnotovým systémom, nepriateľským prostredím, ktoré ich obklopuje, zníženou jazykovou gramotnosťou v slovenskom jazyku, rozvrátenosťou rodín. To všetko u mnohých detí vyvoláva psychologické traumy, dezorientáciu a napätie, pôsobí ako zábrana pre ich socio-kultúrny rozvoj a integráciu do širšej spoločnosti.

➤ **Bývanie**

Problematika bývania Rómov je mimoriadne závažným javom. Bývanie rómskych rodín je tradične neuralgickým bodom spolužitia dvoch kultúr. Okrem zvláštnosti rómskeho spôsobu života sa na rómskom bývaní, pripomínajúcom getá, výrazne podpísala bieda. Pokusy Rómov uniknúť horším životným a bytovým podmienkam sťahovaním z jednej oblasti do druhej sa nestretávali ani s pochopením, ani s úspechom. Neschopnosť obidvoch spoločností vzájomne spolu vychádzať v bežnom živote je tu rovnako zreteľná ako v prípade vzdelávacieho procesu. Pomerne početné rodiny žijúce zaostalým spôsobom života v osadách bez možnosti, resp. Schopnosti trvalo pracovať, riešia svoj bytový

problém výstavbou jednoduchých príbytkov, rôznych chatrčí. Tieto príbytky sú väčšinou nevyhovujúce na bývanie, vo veľkých komunitách je nevyhovujúci zdravotný stav a hygienické podmienky, zlyháva tu zásobovanie pitnou vodou, osobná hygiena, výživa detí a podobne. (Poliaková, 1999, s.43-45)

Problematikou nezamestnanosti a chudoby sa vo svojej publikácii zaoberala Selická (2008)

➤ **Nezamestnanosť Rómov**

Vysoká miera nezamestnanosti Rómov pretrváva už dlhšie obdobie a je neúmerne vyššia, ako miera nezamestnanosti členov majority. Rómom sa obvykle po strate zamestnania nedarí nájsť si novú prácu, čo devastuje ich pracovnú silu ešte viac. Strácajú aj tie pracovné návyky, ktoré sa v minulosti stali predmetom kritiky a dôvodom straty zamestnania. Pretrváva nezáujem o profesionalizáciu, rekvalifikáciu, respektíve o získanie práce mimo miesta svojho bydliska. To ich posúva do stále horších sociálnych podmienok. Samotní Rómovia, až na výnimky, východisko z danej situácie nehľadajú. Očakávajú pomoc od majority, pričom sa uzatvárajú do prostredia vlastných rodín a širšej rodiny. Hlavnou príčinou nezamestnanosti Rómov je nízka alebo žiadna kvalifikácia, často spojená so zdravotnými problémami, predsudky zamestnávateľov a z toho vyplývajúca možnosť diskriminácie pri prijímaní do práce a napokon nízka sociálna úroveň. V rámci existujúcej legislatívy sa vytvárajú podmienky pre zadávanie verejných zákaziek, ktoré umožňujú participáciu Rómov na tých prácach, ktoré sú pre nich zvládnuteľné. Tým sa postupne znižuje závislosť, nedostatočné vzdelanie, pologramotnosť až negramotnosť účasti Rómov. Tieto nepriaznivé faktory majú negatívne dôsledky na možnosti ďalšieho uplatnenia mladej rómskej generácie.

➤ **Chudoba**

Chudoba nie je len nedostatok zdrojov, je aj sociálnou depriváciou, s ktorou súvisí otázka spoločenského statusu chudoby a sociálnej vylúčenosti. Problém nastáva pri stanovení hraníc chudoby, čiže vymedzení oficiálneho stanovenia hranice na základe spoločenského konsenzu a subjektívneho pocitu chudoby, kde pri rovnakých zdrojoch a spotrebe, nie všetci sa cítia rovnako chudobní. Ľudia žijú v chudobe, ak ich príjem a iné zdroje sú natoľko nedostatočné, že im neumožňujú dosiahnuť takú životnú úroveň, ktorá je akceptovateľná v spoločnosti. V dôsledku chudoby môžu ľudia poznať mnohonásobné znevýhodnenie od nezamestnanosti cez nízky príjem, zlé bývanie, nedostatočnú zdravotnú starostlivosť až po prekážky k celoživotnému vzdelávaniu, kultúre, športu, či rekreácii. (Selická, 2008, s.35-39)

➤ **Kriminalita Rómov**

Zložitým problémom je kriminalita občanov, žijúcich na veľmi nízkej sociálnej, ekonomickej a kultúrnej úrovni, ktorej sa dopúšťajú aj v dôsledku nezamestnanosti, relatívne nízkych príjmov. Kriminalitu ovplyvňuje nízka vzdelanostná úroveň, nízke právne vedomie, ale i ďalšie faktory. Pobyt vo väzení nezlepšuje, naopak zhoršuje povahu väzňa a jeho prispôsobenie. Príčinou vysokej kriminality je aj vysoká nezamestnanosť, ktorá vedie k tzv. sociálnej kriminalite. Mnoho rómskych rodín sa dokáže uskromniť a hospodáriť ekonomicky, iní to však nedokážu a uchylujú sa k parazitným spôsobom obživy, ktoré vedú priamo alebo nepriamo k trestným činom. V lokalitách s vyššou koncentráciou Rómov sa vyskytujú aj špeciálne druhy trestnej činnosti vyplývajúce zo snahy zabezpečiť si existenčné prežitie krádežou poľnohospodárskych plodín, kuriva na zimu, výrubu lesných porastov a iné.

➤ **Drogová závislosť a alkoholizmus**

V poslednom čase spoločenský problém – konzum tvrdých drog a inhalovanie prchavých látok, neobišiel ani periférne, zdravotne a sociálne rizikové rómske lokality. Prostredníctvom omamných látok začali hľadať únik z reality nielen dospelí jedinci, ale aj deti. (Poliaková, 1999, s.46) Tak isto je to aj s konzumáciou alkoholu. Veľa Rómov si svoj voľný čas kráti nadmerným užívaním alkoholu. Všetky tieto znevýhodnenia môžu mať za následok to, že sa muži správajú násilnícky, voči svojim partnerkám.

2 NÁSILIE PÁCHANÉ NA RÓMSKYCH ŽENÁCH

Bitie ženy bolo súčasťou patriarchálneho systému a bolo uznávané ako normálna, žiaduca forma správania. A toto jeho ponímanie a hodnotenie, prinajmenšom ako prípustného a ospravedlniteľného správania muža voči žene, pretrváva dodnes. Veľmi veľa z patriarchálnej ideológie sa aj dnes odráža v našej kultúre a sociálnych inštitúciách. Ak chceme odstrániť násilie zo života žien a ak mu chceme predchádzať, musíme nevyhnutne „búrať“ mýty, odstraňovať patriarchálne kultúrne vzorce a poskytovať nové modely skutočne rovnocenného postavenia ženy a muža v rodine a spoločnosti. (Sopková, 2001, s.18-19) Násilie páchané na ženách patrí k javom, ktoré sprevádzajú celé dejiny ľudstva. Vážneho záujmu o riešenie sa tento problém dočkal iba v posledných desaťročiach, keď ho odtabuizovala a do verejného priestoru vniesla druhá vlna feministického hnutia v západných demokraciách v 60. rokoch. Odvtedy sa boj proti násiliu páchanému na ženách stal trvalým obsahom verejnej diskusie a vážnym cieľom politickej agendy. Na medzinárodnej úrovni existuje jednoznačný konsenzus o potrebe aktivít a programov smerujúcich k eliminácii tohto negatívneho javu. Pre dosiahnutie tohto cieľa bolo vypracovaných a prijatých množstvo dokumentov a stratégií. V centre boja proti všetkým formám násilia páchaného na ženách je ľudská dôstojnosť a z nej odvodené práva, zahrňujúce rovnosť pohlaví a absenciu diskriminácie. Na Slovensku bol problém násilia páchaného na ženách „odkliaty“ oveľa neskôr, až po roku 1990. A rovnako ako v západných krajinách, k jeho tematizácii a odtabuizovaniu prispeli ženské, najmä feministické mimovládne organizácie. V odbornej literatúre i politických dokumentoch je možné nájsť množstvo definícií násilia páchaného na ženách. Rozdiely spočívajú v šírke záberu a v účele, na ktorý sa definícia využíva, ale aj v tom, či sa zameriava na popis foriem násilia, jeho príčin či dôsledkov alebo na úmysel páchatel'a násilia. Definície sa líšia i podľa toho, či chcú rozlíšiť medzi náhodným a rodovo podmieneným násilím. Čo však majú všetky definície tohto javu spoločné, je jeho chápanie ako porušenie základných ľudských práv žien. Ku konkretizácii všeobecnej definície násilia sa dá pristúpiť aj iným spôsobom: ak sa do nej dosadí za násilnú osobu muž a za obeť žena, výsledkom môže byť najjednoduchšie vymedzenie násilia páchaného na ženách. Ide o akúkoľvek činnosť muža voči žene, ak táto činnosť obmedzuje zákonné práva a slobody ženy a spôsobuje jej fyzické alebo psychické utrpenie a morálnu ujmu. (Bútorová, 2005, s.9-10)

2.1 Postavenie rómskej ženy v rodine

Postavenie ženy v spoločnosti sa v priebehu vývoja spoločnosti mení, táto zmena významne ovplyvňuje nielen status rodiny, ale i celý vývoj spoločnosti. V procese spoločenských zmien významnú úlohu zohrávajú ženy ako matky. Rovnako sa dnes mení postavenie a rola rómskej ženy v rodine a spoločnosti. V minulosti sa rola ženy v spoločnosti odvíjala od charakteristických znakov rodiny a jej vnútornej hierarchie. Súčasná rómska rodina je viac ako predtým vnútorne diferencovaná. Závisí to od príslušnosti k skupine, hodnotového systému, podmienok a spôsobu života. Výrazné rozdiely sa prejavujú najmä medzi rodinami, ktoré žijú v rómskych osadách a tými, ktoré žijú rozptýlené medzi majoritnou spoločnosťou v mestách. Viacgeneračné rodiny boli typicky patriarchálne, muži mali dominantné postavenie, ženy získavali úctu s pribúdajúcim vekom a viacnásobným materstvom. Od manželky sa vyžadovala absolútna vernosť, zatiaľ čo manžel verný nebol. Rozvody sa však v rómskych rodinách takmer nevyskytovali, napriek tomu, že manželské spory častokrát riešili krikom a bitkou. V súčasnosti u Rómov prevláda jedno- až dvojgeneračná monogamná rodina, v ktorej sa mení rodinná hierarchia. Hoci má muž ešte stále dominantné postavenie, ale postavenie ženy sa postupne zlepšuje. Napriek tomu sa ani v moderných rodinách nedá hovoriť ešte o rovnocennosti partnerov, väčšina rómskych dievčat a žien to však považuje za správne a prirodzené. V súčasnosti, že vplyvom spoločenského vývoja sa tradičná rola a pozícia ženy v rodine a určite aj v spoločnosti podstatne mení, čo je dôsledkom aj zmenených spoločensko-právnych noriem. Môžeme sa domnievať, že súčasná rómska žena je už rovnocenným partnerom mužovi, v niektorých prípadoch môže zohrávať určujúcu úlohu. (Selická, 2008, s.53-58)

2.2 Základné znaky násilia páchaného na ženách

Znaky, podľa ktorých možno násilie páchané na ženách identifikovať, a ktoré sú preň charakteristické z hľadiska faktorov vzťahu a povahy násilia, sú podľa Mátela (2009, s.27-29) nasledovné:

- *Blízke vzťahy rodinného či intímneho charakteru.* Násilie sa odohráva medzi osobami, ktoré sú v úzkom vzťahu. Teda nejedná sa o ľudí, ktorí sú voči sebe ľahostajní bez súčasných alebo minulých väzieb;

- *spoločná prepojenosť*. Obeť aj páchatel' sú alebo boli citovo, rodinne, sociálne a ekonomicky veľmi úzko prepojení. Majú spoločné deti, vlastnia spoločný majetok, majú spoločný okruh priateľov... Ak sa žena rozhodne odísť zo vzťahu, riskuje, že príde nielen o deti, aké aj o sociálne prostredie, finančné a materiálne prostriedky atď.;
- *spoločné bývanie*. Obeť a násilník bývajú spoločne, žijú v jednom dome alebo byte, ktorý spolu vlastnia, majú v spoločnom prenájme, resp. byt je vlastníctvom násilníka. Žena nemá možnosť alebo má strach toto bývanie opustiť, napr. kvôli nedostatku finančných prostriedkov, z obavy, že muž byt zdemoluje alebo rozpredá jeho zariadenie atď.;
- *opakujúce sa útoky – špirála (cyklus) násilia*. V prípade násilia nejde o jednorazové incidenty so závažnými dôsledkami, ale násilie má svoju históriu. Skôr ide o nepretržitý kolobeh atakov, prerušovaný fázami uzmierovania, prosieb o odpustenie, sľubov a obdobiím relatívne pokoja (obdobia pokoja sa však postupne skracujú a obdobia vytvárania napätia a útokov sa predlžujú), každou ďalšou viktimizáciou klesá u ženy ochota oznámiť udalosť a znižuje sa jej dôvera v pomoc zvonku;
- *dlhodobé trvanie*. násilie zvyčajne eskaluje niekoľko rokov. Mnohé ženy vyhľadávajú pomoc až po 6 a viac rokoch. Niektoré výskumy uvádzaj, že predtým než žena vyhľadá pomoc, zažila priemerne 35 napadnutí. Dôvodmi zotrývania v násilnom vzťahu sú snaha o udržanie rodiny, kvôli deťom a obava zo straty finančného zabezpečenia. Ženy, ktoré zažívajú násilie, sa zvyčajne veľmi dlho pokúšajú vyrovnať so situáciou samy, zvyčajne však bez úspechu;
- *stupňujúca agresia a vzrastajúca intenzita*. Násilie začína opakujúcimi sa útokmi voči ľudskej dôstojnosti, k nim sa pridávajú útoky proti zdraviu (napr. facky) a v konečnom štádiu prejde do útokov proti ľudskému životu. U páchatel'ov sa stupňuje kriminalizácia, u obetí traumatizácia. S rastúcim vekom partnerov pribúda prípadov násilia a rastie aj intenzita násilia;
- *skrytosť*. Zvyčajne sa násilie odohráva za zatvorenými dverami domova, v uzatvorenom prostredí muža, ženy, bez ďalších svedkov; súkromie rodiny je považované v spoločnosti za nedotknuteľné, čo vytvára vhodné podmienky nerušeného násilia;
- *zložitý, ambivalentný postoj obeť k páchatel'ovi*. Žena si praje zastaviť násilie a zároveň dúfa v pokračujúci vzťah (ilúzia zotrývajúceho vzťahu). Po násilnom incidente môže vyhľadať pomoc, ale následne mení postoj aj výpoveď, chronická neistota, ochabnutosť a zmätok
- *asymetria vo vzťahu, uplatňovanie moci a kontroly*. Postavenie obeť a páchatel'a je nerovné. Prejavuje sa bezvýhradnou mocou agresora a úplnou bezmocnosťou obeť, ktorá

je dlhodobo udržiavaná v závislom, nerovnomernom postavení v každodennom živote. Muž si vynucuje, aby žena bola poslušná a robila bez diskusie to, čo on chce, pričom d donucovaniu používa násilie. Ním sa v rodine ničí symetrický vzťah partnerov, namiesto ktorého vytvára delenie role na osobu kontrolujúcu (násilnú) a osobu závislú (týranú, ohrozenú). Agresor pritom svoje správanie volí slobodne a strategicky k tomu, aby žena produkovala správanie, ktoré uspokojuje jeho potreby

- *žena je pod silným psychickým tlakom.* Často jej chýba akákoľvek sebadôvera, je veľmi oslabená. Dlhodobo jej je podsúvané, že za všetko môže ona. Hanbí sa za zverejnenie, obviňuje samu seba z provokácií, neschopnosti vzdorovať mužovi, bojí sa straty detí, čo na to povedia iní...

- *pokračovanie násilia aj po rozchode.* Skúsenosť a výskumy ukazujú, že domáce násilie má tendenciu pretrvávať aj po rozvode, resp. odchode ženy od muža, zvlášť v tých prípadoch, keď zostávajú bývať v spoločnej domácnosti alebo majú spoločné deti. Dokonca práve v takomto období násilie často eskaluje (Mátel, 2009, s. 27-29).

2.3 Štádia vývoja násilia – cyklus násilia

Teórie cyklu násilia reflektujú skutočnosť, že mnoho obetí zostáva v násilnom vzťahu po dlhú dobu a napomáha k vysvetleniu tohto fenoménu. Spoločne s teóriou naučenej bezmocnosti tvorí časť odpovedí na veľmi časté otázky laickej verejnosti i odborníkov, prečo obeť zo vzťahu neodíde, prečo nepodá na páchateľa trestné oznámenie či prečo sa v niektorých prípadoch vracia obeť späť k páchatelovi. Predpoklad, že k násiliu páchaného na ženách dochádza v určitom cykle, vyslovila ako prvá Walkerová (1979) na základe svojich štúdií týraných žien. Tento predpoklad vychádza zo zistenia, že k násiliu nedochádza permanentne a ochota obeti zostať v násilnom vzťahu je udržiavaná cyklickým striedaním jednotlivých fáz násilia, ktoré zahŕňujú i relatívne kľudné obdobie. (Marvánová-Vargová, 2008). Pri identifikácii násilia páchaného na ženách je dôležité poznať, že násilie sa rozvíja postupne, má svoju dynamiku a cyklický priebeh pričom dochádza k opakovaniu a postupnému zvyšovaniu frekvencie a intenzity útokov na obeť. Ide o tzv. cyklus násilia, ktorý má štyri štádia. Poznať jednotlivé štádia je dôležité tak pre obeť ako aj pre ostatných členov rodiny. Umožňuje totiž adekvátnejšie reagovať na hroziace prejavy násilia. (Hudecová, 2008)

1. Štádium narastania (budovania) napätia – v prvej fáze žena pocíti, že vo vzťahu vládne veľmi napätá a veľmi negatívna atmosféra. Partneri sa stále hádajú, pričom sa muž

cíti byť ženou vyprovokovaný a začne byť verbálne agresívny. Žena reaguje tak, že sa do budúcnosti snaží byť opatrnejšia. Niekedy sa svojmu mužovi jednoducho vyhýba, aby ho zbytočne neprovokovala a vyhla sa konfliktom a hádkam. Snaží sa byť k nemu ešte milšia, starostlivejšia a starostlivejšia. Chce celú situáciu udržať v tichosti, pretože si neželá, aby sa o jej probléme dozvedeli susedia a známi. (Buskotte, 2008)

2. Akútne štádium – možno ho nazvať tzv. „výbuch násilia“. Spúšťačom tohto štádia môže byť človek, zvyčajne je to však externá udalosť napr. problémy v práci, medzi kamarátmi a pod. V tejto fáze má prevahu najmä fyzický útok a sexualizované násilie. Toto štádium je kratšie ako prvé ale stupňuje sa intenzita a počet útokov.

3. Štádium pokoja – nazýva sa aj štádium „medových týždňov“, v tejto fáze mnoho násilníkov vyjadruje ľútosť nad svojím konaním. Po epizóde násilia nasleduje obdobie „mieru“, keď páchatel svoj čin ľutuje a sľubuje nápravu. Práve táto fáza je dôležitou pre rozhodovanie ženy neopustiť násilníka, zotrvať v zneužívajúcom vzťahu. Ak žena v predchádzajúcej fáze muža opustila, v tejto fáze sa obyčajne vracia, sťahuje žiadosť o rozvod a pod.

4. Popretie – v ďalšej fáze násilník svoj čin bagatelizuje a popiera. Popretie patrí k obranným mechanizmom, ktorých účelom je odvieť pozornosť od nepríjemného napätia, ktoré vrcholí ďalším výbuchom násilia. Vo väčšine prípadov sa etapy pokoja postupne skracujú, cyklus je frekventovanejší, s kratšími časovými intervalmi a samozrejme s brutálnejším násilím. Veľká väčšina žien násilia napriek tomu nie je ochotná, resp. schopná tento vzťah ukončiť. Napriek tomu, že rodina vrátane detí trpí, atmosféra je napätá, rodičia nedokážu zabezpečiť plnenie jednotlivých funkcií. (Hudecová, 2008, s.143-144)

Podľa Marvanovej (2008) môžeme v zahraničnej literatúre nájsť rozdelenie cyklu násilia až do šiestich fáz. K spomínaným fázam môžeme priradiť ešte dve:

1. Preklenovacia fáza – vzhľadom k vyhrážkam, zastrášaniam a prípadnému predošlému násiliu obeť cíti, že je pod kontrolou páchatel'a a prežíva pocity strachu a beznádeje. Slovné útoky a ponižovanie obeť ešte viac oslabuje.

2. Presvedčovacia fáza – pokiaľ obeť po násilnom incidente páchatel'a opustí alebo prejaví snahu vzťah ukončiť, páchatel' sa ju obvykle snaží získať všetkými možnými spôsobmi späť. Spočiatku ju môže zahrňovať darmi, sľubmi, že násilie sa už nebude opakovať. Obeť môže sľubom podľahnúť a vráti sa späť, môže chcieť dať páchatel'ovi ešte šancu a veriť, že sa skutočne zmení. Pokiaľ partnerovi odoláva a nechce sa vrátiť, môže páchatel' použiť vyhrážky či ďalšie násilie, vyhrážať sa cez deti, rodinu, priateľov, ekonomickú situáciu,

bývanie a podobne. Práve v tomto období dochádza k najväčšiemu počtu napadnutí, ktoré končia vážnymi fyzickými zraneniami dokonca až smrťou. Keď páchatel násilia stráca kontrolu a moc, môže sa cítiť bezmocný a hovoriť obeti, že bez nej nemôže žiť alebo sa vyhrážať sebe vraždou, pokiaľ sa nemu nevráti. Mnoho žien podľahne tomuto nátlaku a k partnerovi sa vráti.

Teória cyklu násilia pomohla porozumieť dynamike násilia a prispela k prekonaní starých teórií vysvetľujúcich násilie ako komunikačný problém medzi partnermi. Ako uvádza Marvánová-Vargová (2008, s. 38-40) pri práci s týmto konceptom je potrebné uvedomiť si, že:

- Časový interval medzi výskytom jednotlivých fáz cyklu sa môže v priebehu trvania vzťahu skracovať a je individuálny.
- Nie všetky obeť zažívajú všetky fázy cyklu – v niektorých prípadoch sa fáza pokoja neobjavuje vôbec alebo je minimálna.
- Teória cyklu násilia sa zameriava na násilné incidenty, nemusí brať v ohľad, že kontrolované chovanie môže byť prítomné po celú dobu.

2.4 Mýty a fakty o násilí páchanom na ženách

„Skúsenosti ukazujú, že problém násilia páchanom na ženách sa ešte stále spája s veľa mýtov a predsudkov. Existuje obrovský rozpor medzi faktami a názormi na túto tému, ktoré nedovoľujú ženám postihnutým násilím, aby rozprávali o svojej situácii. Zabraňujú aj tomu, aby ženy dostali adekvátnu pomoc.

Mýtus: To nie je násilie, tí dvaja sa len „hádajú“.

Medzi hádkou a násilím je podstatný rozdiel. Pri hádke ide zväčša o konflikt záujmov a každá zo strán sa pokúša presadiť svoje záujmy. Ak je však medzi nimi nerovnosť sily a moci, vzniká nebezpečenstvo, že silnejšia strana zneužije svoju prevahu na presadenie svojho záujmu. Vtedy sa hádka mení na násilie. Ženy majú v našej spoločnosti v mnohých oblastiach oslabenú pozíciu. Túto nerovnosť moci hodnotí ako príčinu násilia a Organizácia spojených národov v Deklarácii o odstránení násilia voči ženám.

Mýtus: Násilie sa vyskytuje iba v „problémových“ rodinách.

Násilie môže poskytnúť každú ženu nezávisle od príslušnosti k sociálnej vrstve, kultúre a náboženstva alebo veku. Dojem, že násilie sa týka len „problémových“ rodín, vzniká preto, že v niektorých skupinách spoločnosti sa násilie utajuje.

Mýtus: Násilie v rodine je súkromná záležitosť, štát by sa do toho nemal miešať.

Žena, ktorá požiadala niekoho o pomoc, sa tým rozhodla svoj problém riešiť a zverejniť ho. Násilné činy sú podľa našich zákonov trestné. Okrem toho veľkú časť násilných činov tvoria tzv. oficiálne delikty, ktoré stíha a žaluje štát.

Mýtus: Ženy si len vymýšľajú, aby získali byt alebo výhody pri rozvode.

Skutočnosť je také, že skryté násilie pri násilných činoch v rodine vysoko prevyšuje nahlásené prípady. Je veľmi pravdepodobné, že násilie nikto nezverejní a neoznámí. Ženy násilie oveľa častejšie utajujú alebo bagatelizujú, než by v tomto smere prehánali.

Mýtus: Ženy asi chcú byť týrané, inak by predsa násilníka opustili.

Ženy, ktoré násilie zažili, skúšajú všetko možné, aby zmenili situáciu. Chcú, aby násilie prestalo, často si však želajú aj udržať vzťah. Až keď zlyhajú všetky pokusy, hľadajú pomoc mimo rodiny. Niekedy muži ženy kontrolujú tak, že sa boja hovoriť o tom čo sa deje. Mnohé ženy nemajú peniaze a nemajú sa kam obrátiť.

Mýtus: Ženy „provokujú“ násilie, alebo si ho nejakým spôsobom „zaslúžia“.

Takýto postoj legitimizuje páchanie násilia v určitých situáciách, vinu za násilie pripisuje obetiam a mužov páchajúcich násilie zbavuje zodpovednosti. Za provokáciu býva často označené už len to, že žena príde neskôr z práce alebo si dovolí muža skritizovať.

Mýtus: Ženy si samy vyberajú partnerov, ktorí ich týrajú.

Žiadna žena nechce, aby ju niekto bil, znásilňoval alebo zavraždil. Zo začiatku tyrani nesiahajú po násilných prostriedkoch. Násilné správanie sa začína po určitom čase spolužitia.

Mýtus: Muži týrajú ženy, pretože sami v detstve zažili násilie.

Muži, ktorí páchajú násilie, síce často v detstve zažili násilie a vlastné zážitky s násilím sú istým „rizikovým faktorom, ktorý môže viesť, k tomu, že sa človek správa násilnícky. To však automaticky neznamená, že by bludný kruh násilia musel nevyhnutne pokračovať. Zážitky z detstva majú rôzne následky. Niekedy môžu správanie vysvetliť, ale nikdy ho nemôžu ospravedlniť.

Mýtus: Základnou príčinou mužského násilia je alkoholizmus.

Muži, ktoré svoje ženy týrajú, páchajú násilie vtedy, keď sú opití, ale aj vtedy keď sú triezvi. Alkohol nie je príčinou násilia, je iba jeho stimulátorom. Odbúrava zábrany, a preto sa agresívne impulzy zosilňujú. Stav opitosti využívajú násilníci ako argument, aby nemuseli prevziať zodpovednosť za svoje činy.“ (Cviková, 2001, s. 57-60)

2.5 Formy násilia

Násilie páchané na ženách nie je možné posudzovať len ako jednotlivé izolované útoky, pretože obeť sú málokedy vystavené výhradne jednej forme týrania. Vo všeobecnosti je možné rozlíšiť päť základných okruhov foriem násilia: fyzické, psychické, sexuálne, ekonomické a sociálne. (Mátel, 2009, s. 30)

Pre lepšie pochopenie závažnosti násilia páchaného na ženách ako aj o lepšie oboznámenie sa, s ktorými formami násilia sa môžeme stretnúť, uvediem najčastejšie z nich. Ide o nasledovné formy:

- **Fyzické násilie**

Fyzické násilie je jednoducho to čo obeť fyzicky ubližuje. Pod týmto pojmom sa nachádza široké spektrum rôznych a rôzne nebezpečných foriem napádania a zneužívania. Začína to nevinnou fackou, sácaním, kopaním, škrtením, napádaním s rôznymi predmetmi alebo zbraňou a končí to pokusom o vraždu, v tých najhorších prípadoch zavraždením. (Buskotte, 2008, s.41) Násilie sa časom stupňuje, dochádza k nemu čoraz častejšie a je čoraz brutálnejšie. Z spomedzi ostatných foriem násilia je fyzické týranie najcharakteristickejšie a najľahšie rozpoznateľné. Kým hranice psychického a sociálneho týrania sa určujú ťažko, pri fyzickom týraní sú viac menej jednoznačné. (Hudecová, 2008, s. 147-148)

- **Psychické násilie**

Psychické násilie sa môže vyskytovať samostatné, ale omnoho častejšie je úzko spojené ešte s ďalšími typmi násilia a to s fyzickým alebo sexuálnym. Rovnako tak môže fungovať ako ich predchodca. O psychické násilie sa jedná vtedy, ak je žena ponižovaná, je jej nadávané, alebo vtedy, ak jej partner hovorí, že je škaredá, hlúpa, neschopná a podobne. Do oblasti psychického násilia spadajú tiež akékoľvek neoprávnené formy obmedzovania, vyhrážania, zastrasovania. Ďalšia varianta tohto typu násilia nastáva v prípade, keď sa muž snaží svoju manželku všetkými možnými i nemožnými prostriedkami izolovať od jej rodiny, priateľov a kolegov. Čím menej ľudí okolo seba žena má, tým väčšia je pravdepodobnosť, že sa bude emocionálne fixovať na svojho násilníckeho partnera.

- **Ekonomické násilie**

Ekonomické (finančné) násilie sa vyznačuje tým, že so peniaze musí žena prosiť, dostáva prídely, je jej zabraňované v obstarávaní si vlastného príjmu, alebo jej nie je dovolené o svojich vlastných peniazoch slobodne rozhodovať. O ekonomickom násilí teda hovoríme v prípade, keď je žene zakazované pracovať, ale tiež v tom prípade, keď je k pracovnej činnosti nútená a o jej prijme potom rozhoduje sám partner. Na celej tejto veci je najhoršie to, že je žene do cesty postavená veľmi obrovská bariéra. Bojí sa protirečiť a postaviť svojmu mužovi, a to práve preto, že je na ňom finančne závislá.

- **Sexualizované násilie**

O sexuálnom násilí hovoríme v tom prípade, keď je žena k pohlavnému styku nútená, čiže keď je sex zo strany partnera násilný a vynútený. Sexuálne násilie má mnoho tvári. Môže prísť v podobe naliehania k rôznym sexuálnym praktikám, ktoré sú žene spravidla nepríjemné, alebo je pri súložení nútená sledovať pornofilmy, je sexuálne obťažovaná alebo akýmkoľvek spôsobom zraňovaná. (Buskotte, 2008, s.41-42)

- **Sekundárna viktimizácia**

Okrem už spomenutých foriem násilia sa stretávame aj so zneužívaním systémovým, respektíve inštitucionálnym. Zneužívaním je totiž aj to, ak nepoužijem našu vlastnú silu, moc na zabránenie tomu, aby bol niekto iný zneužívaný. Systémové zneužívanie sa označuje aj ako takzvané druhotné poškodzovanie či ubližovanie – sekundárna viktimizácia. Toto druhotné ubližovanie je často spôsobované tým, ktorí by mali ženu pred útokmi a zneužívaním chrániť. S uvedeným sa stretávame veľmi často vo výpovediach žien, ktoré popisujú, ako sa neúspešne snažili hľadať pomoc na polícii, na oddelení sociálnej starostlivosti, na súde a podobne.

Za sekundárnu viktimizáciu považujeme aj neochotu okolia pomôcť obeti. Teda neprebíha len zo strany profesionálov, ale aj laickej verejnosti, blízkeho okolia i celej spoločnosti, a to najmä prostredníctvom ich postoja k domácejmu násiliu.

Kardinálnym dôvodom sekundárnej viktimizácie obete, či už zo strany profesionálov, alebo zo strany užšieho alebo širšieho okolia, je neinformovanosť a zjednodušovanie problému, ale aj stereotypné, tradičné vnímanie pohlaví, respektíve ich roly v partnerstve. (Hudecová, 2008, s.150)

2.6 Rizikové faktory násilia páchaného na ženách

Hľadanie skutočného pozadia a príčin násilia páchaného na ženách je rozhodne veľmi ťažké. I samotné postihnuté ženy často netušia, ako sa vlastne všetko začalo. Niekedy udrie násilie do doposiaľ harmonického vzťahu ako blesk z čistého neba, pričom nie je výnimkou, že tomuto agresívnemu chovaniu partnera predchádzali roky verbálneho a psychického teroru a ponižovania. V určitej fáze je pre muža vlastne už čokoľvek dôvodom ženu brutálne zbiť a totálne explodovať. Čo všetko sa musí prihodiť, aby bežné konflikty zrazu prerástli v tak brutálne činy. Čo ovplyvňuje to, že sa obyčajné hádky stanú nekontrolovanými a takto sa vystupňujú. Vedľa bežných každodenných konfliktov môže byť príčinou začiatku násilia i nejaký zlomový okamih. Veľmi často sa stáva, že je partner po prvé agresívny behom tehotenstva partnerky, alebo ihneď po narodení dieťaťa. Ďalší rizikový faktor je samozrejme rozchod alebo rozvod. Z určitej časti ovplyvňujú mužove chovanie k manželke tiež neúspechy alebo problémy v práci, ale nie je to tak častým dôvodom, ako by sa mohlo zdať. Mnoho ľudí sa domnieva, že násilie páchané vo vzťahu v podstate súvisí práve s užívaním alkoholu. Rôzne štúdie poukazujú na to, že alkoholizmu a násilie spolu veľmi súvisí. Je zrejmé, že alkohol nemusí byť vždy jediným dôvodom a pozadím agresívneho diania, ale alkohol násilie podporuje, stupňuje a zintenzívňuje. Mnoho žien sa snaží vyhýbať sa svojmu partnerovi v prípade, že niečo vypil, prípadne mu stále opakuje a prosí ho, aby sa išiel liečiť. Ďalším dôvodom môže byť žiarlivosť. Je veľmi častým a rozšíreným javom. Vlastne sa týka každého z nás, i keď si to dlhú dobu nechceme priznať. Svoju žiarlivosť priznávame veľmi neradi. (Buskotte, 2008, s. 60-62)

2.7 Dôvody zotrvania žien v násilnom vzťahu

Pre ľudí, ktorí nezažijú násilie, je veľmi ťažké pochopiť, prečo obeť násilia konajú tak, ako konajú – prečo obeť neopustí partnera alebo ak ho opustí, ako je možné, že sa k nemu opäť vráti a pod. Na tieto otázky neexistuje jednoznačná odpoveď. Každá obeť i každá situácia je individuálna. Ovplyvňuje ju mnoho faktorov, ktoré môžu súvisieť s reakciou obeť na násilie. (Hudecová, 2008) Keď sa pozrieme na fakty, môžeme povedať, že každý rok je týraných milióny žien, každú sekundu je jedna žena zbitá a každý rok je zavraždených žien. Prečo sa toto násilie ešte nezastavilo? Každá rozumná osoba by si mala povedať: „Čo by sme mohli urobiť, aby sme násilie zastavili?“ No ako ukazuje skutočnosť, toto je otázka, ktorú si kladú ľudia a pýtajú sa: „Prečo neodíde?“ (Jones, 2003, s.139)

Podľa L. S. Schornstien (1997) medzi najvýznamnejšie faktory ovplyvňujúce správanie obete v násilnom vzťahu patria:

- forma násilia
- dĺžka trvania násilníckeho vzťahu
- frekvencia a intenzita týrania
- skúsenosť obete v detstve s týraním jej matky manželom
- skúsenosť obete v detstve s priamym týraním, sexuálnym alebo iným zneužívaním
- názory obete na rolu matky a otca v rodine
- postoj obete k rozvodom
- skúsenosť obete s rozchodom so svojím násilníckym partnerom
- závislosť obete na alkohole alebo iných návykových látok
- možnosti ubytovania, finančného príjmu a pod. v prípade opustenia násilníka

V súčasnosti existuje niekoľko teórií, ktoré vysvetľujú zotrúvanie ženy vo vzťahu, ktorý má násilný charakter. Hudecová (2008) vo svojej publikácii charakterizuje jednotlivé teórie, ktoré v našej práci uvádzame aj my:

➤ **Traumatické pripútanie**

V násilnom vzťahu vzniká tzv. „traumatické pripútanie“, teda citové pripútanie obete k násilníkovi. Traumatické pripútanie je forma silného emocionálneho pripútania medzi dvoma individualitami. Tou, ktorá je týraná, bitá, ohrozovaná, znásilňovaná alebo zavražďovaná a tou, ktorá tieto činy na nej pácha, teda medzi obeťou a páchatelom. Násilný vzťah má svoje fázy. Sú v ňom i okamihy „pokoja“. Obeť sa v takomto vzťahu zvyčajne zameriava na pokojné časy, teda okamihy, v ktorých násilník „nevyvádza“. Cyklus násilia a teória traumatického pripútania sa nevyučujú. Po akútnom násilnom incidente násilie a týranie ustupuje. Násilník sa zvyčajne kajú, sľubuje polepšenie, môže sa správať citlivo a pozorne. Toto zdanlivo zmenené správanie môže u obete vyvolať pocit, že násilník naplňuje sľuby o nenásilnom správaní. Obeť sa pripúta k tejto podobe svojho partnera, vníma najmä túto stránku jeho osobnosti. Práve tieto chvíle presvedčia obeť zostať s násilníkom.

➤ **Štokholmský syndróm**

Dôsledkom dlhodobého týrania sa u obete vytvárajú obranné reakcie, ktoré jej umožňujú túto situáciu prežiť. Obrannou reakciou môže byť zmena hodnotenia problému, prijatie roly vinníka, racionalizácia správania násilného partnera, prípadne bagatelizácia dôsledkov týrania. Podobný zmysel môže mať paradoxne aj posilnenie väzby na partnera a s tým

súvisiaci rozvoj neefektívnych seba zničujúcich obranných reakcií. Tento variant sa označuje ako štokholmský syndróm. Vysvetľuje sa tým, že týraná žena je silne citovo fixovaná na partnera a napriek týraniu neverí, že by mohla byť inde v bezpečí. Žena počas násilia cíti bezmocnosť a núdzu a práve násilník má v rukách moc poskytnúť jej úľavu a podporu. V kontexte izolácie, v ktorej sa týraná žena nachádza, sa zdroj jej utrpenia v podstate stáva jediným zdrojom útechy. Pre Štokholmský syndróm sú charakteristické štyri podmienky:

- obeť verí, že jej život je v ohrození
- obeť prijíma určité láskavosti zo strany páchatel'a
- obeť je izolovaná, situáciu vníma jedine cez pohľad páchatel'a
- obeť verí, že nie je kde uniknúť.

Týrané ženy, u ktorých sa vyvinul štokholmský syndróm, sú páchatel'ovi vďačné za akýkoľvek prejav láskavosti, zníženie týrania. Sú podozrievavé k ľuďom, ktorí im chcú pomôcť a hľadajú prekážky, prečo nemôžu opustiť násilníka. Prenasledujú ich obavy a sú presvedčené, že aj v prípade opustenia násilníka by tento svoju obeť našiel.

➤ **Teória naučenej bezmocnosti**

Opakované bitie ženy spôsobuje u obeť zníženie motiváciu reagovať a konať. Obeť sa stáva pasívnou, neverí, že jej reakcia jej môže priniesť nejakú výhodu a môže byť osožná. Je presvedčená, že nemá moc, aby zmenila svoju situáciu. Strach z partnera, ktorý je veľmi často spojený s obavami z rozpadu rodiny, prispieva k ochote znášať útrapy a tajiť, čo sa v rodine deje.

➤ **Syndróm týranej ženy**

V súvislosti s reakciou obeť/ženy na záťaž sa stretávame s pojmom: syndróm týranej ženy. Vznik syndrómu týranej ženy je prejavom zlyhania obranných mechanizmov. Príčinou zlyhania môže byť všeobecná tendencia žien spracovávať traumatické zážitky internalizujúcim spôsobom. Žena sa cíti zodpovedná za vznik takejto situácie, obviňuje sa, prijíma rolu obeť. Je to reakcia nato, že týrané ženy sú často podrobené nielen fyzickému a psychickému násiliu, ale aj manipulácii zo strany partnera. V dôsledku manipulácie a obmedzovaním kontaktov je obeť manipulovateľná. Ľahšie uverí, že je neschopná, menejcenná a nesamostatná. V súvislosti s manipuláciou dochádza aj k zmenám v psychických schopnostiach a spôsoboch reagovania, mení sa citové prežívanie. Prežité utrpenie sa prejavuje zvýšenou úzkosťou, pocitom ohrozenia. Obeť nie je schopná prežívať radosť. Dochádza k otupeniu a apatii k čomukoľvek vrátane vlastného utrpenia. Postupné prehlbovanie pocitu bezmocnosti má za dôsledok zmenu hodnotenia situácie čo vedie obeť

k presvedčeniu, že je neschopná. Narastá pocit dezorientácie. Obet' nedokáže o svojich problémoch uvažovať s nadhľadom. (Hudecová, 2008, s.144-147)

2.8 Dôsledky násilia a ich vplyv na rodinu

Dôsledky násilia páchaného na ženách postihujú v prvom rade samotnú obet', zanechávajú na nej fyzické i psychické stopy. Takisto však postihujú aj ostatných členov rodiny. Telesné týranie spôsobuje žene najrozličnejšie somatické následky. Obete týrania okrem priamych poranení trpia aj sekundárnymi poruchami organizmu (bolesti hlavy, svalov, bolesti v brušnej oblasti, opakované infekcie pošvy, poruchy stravovania a spánku). Na túto skutočnosť poukazujú viaceré vedecké štúdie, ktoré uvádzajú, že telesné aj duševné zdravie týraných žien bolo výrazne horšie ako u netýraných žien. Pre mnohé ženy sú však psychické následky týrania horšie ako telesné. Strach, úzkosť, únava, post traumatická stresová porucha a poruchy spánku a prijímania potravy sú bežnými dlhodobými reakciami na násilie. Týrané ženy sa môžu stať závislými, ľahko ovplyvniteľnými a môžu stratiť schopnosť samostatného rozhodovania. Okrem duševných následkov násilia ženy trpia aj vzťahom k násilníkovi. Právne, finančné a citové putá, ktorými sú obeť partnerského násilia viazané k páchatel'ovi, posilňujú ich pocity zraniteľnosti, prehry, zrady a beznádeje. Týrané ženy sú často osamelé a vyhýbajú sa spoločnosti, pretože sa snažia utajiť známky týrania. Násilie v partnerstve je najsilnejším prediktorom alkoholizmu žien, dokonca silnejším než také premenné ako výška príjmu, výskyt násilia v pôvodnej rodine a alkoholizmus manžela. (Hudecová, 2008) Označenie týraná žena, ktoré upriamuje pozornosť na ňu, nás tiež nabáda, aby sme prehliadali deti, pretože aj pre je nepochopiteľne strašnou ujmom. Nespočetné množstvo detí žije v domácnostiach pod nadvládou násilníckych mužov. Deti vidia a počujú ako sú ich matky opakovane bite, čo je pre ne traumatizujúci zážitok, ktorý odborníci považujú za jednu z foriem týrania dieťaťa. Niektoré výskumné práce naznačujú, že deti, ktoré boli svedkami týrania, môžu trpieť dlhodobými následkami; môžu byť depresívne alebo agresívne jednak v detstve, ale aj v dospelosti alebo môžu byť obzvlášť úzkostlivé. V mnohých prípadoch sa aj deti stávajú terčom týrania, pretože muž, ktorý týra svoju ženu, s veľkou pravdepodobnosťou týra aj deti. (Jones, 2003, s.94-95) Aké následky zanechá týranie matky na dieťati závisí aj od toho ako je dieťa staré, na jeho charaktere, na vzťahu k rodičom, temperamente, ale aj na tom, s akým typom násilia sa stretávajú. Niektoré deti na zlú situáciu reagujú tak, že začnú byť tiché, dezorientované a zmätené. Iné kričia a plačú, držia maminku okolo krku, často

sú veľmi nekludné a bijú okolo seba rukami a nohami. Niektoré deti sa k situácii stavajú ľahostajne a neprebehnú u nich žiadne emocionálne reakcie. Tento typ je typický pre deti, ktoré majú s násilím dlhodobé skúsenosti. Deti sú často počas dlhého obdobia veľmi deprimované, vystrašené a duchom neprítomné, niektoré vykazujú obzvlášť agresívne chovanie. Pokiaľ sa dieťa potýka s násilím po dlhšie časové obdobie, existuje veľká pravdepodobnosť, že sa na ňom celá táto situácia podpíše veľmi negatívnym spôsobom. Niektoré z detí trpia nespavosťou, majú nočné mory, niektoré sú prehnane precitlivené a potrebujú fyzickú a citovú náklonnosť a pozornosť v zvýšenej miere. Celú situáciu komplikuje, že deti veľmi dobre vnímajú fakt, že sa o násilí nikde nehovorí. Vidí aj to, že matka chce násilné chovanie otca utajiť. Lenže deti o svojom probléme potrebujú bezpodmienečne hovoriť aj s nejakou dospelou osobou, ktorá je schopná im pomôcť ich situáciu pochopiť a vyrovnať sa s ňou. Je veľmi dôležité, aby bolo deťom pre ne pochopiteľnou formou vysvetlená pravá príčina problému, s ktorým sa stretávajú a potlačiť tiež ich pocit viny. (Buskotte, 2008) Nie je podstatné, či sa deti stávajú priamymi obeťami násilia, alebo sú len pozorovateľmi. Násilie ich oberá o pocit bezpečia domova, posilňuje u nich neistotu a obavy z ohrozenia. Dôležitých faktorom je aj zmena rodičovského správania vo vzťahu k deťom. Deti bývajú často zanedbávané, rodičia im nedokážu poskytnúť a uspokojiť ich potreby (biologické i psychické) potrebné pre ich optimálny rozvoj. U detí sa prejavuje ambivalentný postoj k rodičom. S týranou matkou často vytvárajú koalíciu, snažia sa ju brániť, podporovať. Postoj k agresívnemu otcovi býva komplikovanejší. Prejavuje sa hostilnosťou, odmietaním, rezervovanosťou. Jeho správanie vyvoláva u detí strach a pod. U chlapcov však môže dôjsť aj k stotožneniu sa s násilným správaním otca. Násilie tak predstavuje závažný prediktor násilného správania sa dieťaťa v budúcnosti. U dieťaťa sa vytvára predpoklady k vzniku sociálnopatologických tendencií. U detských obetí vzrastá pravdepodobnosť budúcej delikvencie a kriminality v období dospelosti. Vzťah domáceho násilia a budúcej delikvencie detí potvrdzuje i štúdia, ktorá ukázala, že deti, ktoré vyrastajú v násilníckych domácnostiach, nemusia byť samy fyzicky týrané na to, aby prebrali vzory násilného a trestného správania. Stačí, aby boli svedkami týrania svojej matky. Násilie sa môže stať naučeným správaním. Dieťa, ktoré nemá iný vzor správania, môže násilie považovať za prirodzené a akceptovateľné, považuje ho za prirodzený spôsob riešenia svojich problémov a dosiahnutia svojich cieľov. Toto správanie neskôr aplikuje i vo vlastnej rodine, čím sa uzatvára tzv. intergeneračný transfer násilia, teda prenos násilia prežitého v detstve na ďalšiu generáciu. (Hudecová, 2008, s. 151-152)

3 SOCIÁLNA INTERVENCIA - MOŽNOSTI POMOCI OBETIAM NÁSILIA PÁCHANÉHO NA ŽENÁCH

Základnou prioritou pri poskytovaní pomoci obetiam násilia je zabezpečiť ich bezpečnosť. Je nevyhnutná pomoc a podpora, ktorá okrem materiálnej a právnej pomoci zahŕňa aj psychologickú podporu. Ide buď o krátkodobé alebo dlhodobé poradenstvo zamerané na podporu seba hodnotenia s cieľom nadobudnúť stranenú sebadôveru. Týraná žena však musí byť sama motivovaná a presvedčená, že pomoc potrebuje.

Sociálna pomoc je zameraná predovšetkým na zabezpečenie náhradného bývania. Pri zabezpečení náhradného bývania je potrebné, aby bývanie malo utajenú adresu, aby žena nemohla byť naďalej zo strany agresora ohrozovaná. Prvú pomoc v kríze môžu poskytnúť azylové domy pre matky s deťmi. (Hudecová, 2008, s.153) Ďalšie organizácie, ktoré sa zaoberajú domácim násilím sú: rôzne neziskové organizácie a občianske združenia tretieho sektora, polícia, prokuratúra, súdnictvo, UPSVaR, oddelenia sociálno-právnej ochrany a sociálnej kurately a referáty pedagogicko-psychologických služieb, ďalej sú to: zdravotníctvo, cirkev, školstvo atď. Na záver chceme len podotknúť, že problematika násilia páchaného na ženách je vážnym problémom, ktorého riešenia nie sú jednoduché. Je možné ich zabezpečiť len v spolupráci komplexných integrovaných tímov odborníkov, ktorí sa tejto problematike venujú. Dôležitú úlohu tu však zohráva aj zvyšovanie senzibility okolia tak, aby sa dosiahla nulová tolerancia spoločnosti voči násiliu.

3.1 Ako postup pri práci s obeťou domáceho násilia

Obete násilia a týrania v rodine vyžadujú praktickú a duševnú podporu, ktorá im pomôže prekonať danú situáciu a ktorá im pomôže nájsť stratenú istotu a duševnú rovnováhu. Pri riešení tohto problému by mal prevažovať záujem obete a rodiny. Na základe zahraničných prameňov, ale aj poznatkov z poradenskej praxe, môžeme konštatovať, že obete majú skôr záujem riešiť konflikt tým, že zdôrazňujú pomoc miesto trestu. Teda nie bezpodmienečne riešiť situáciu prostriedkami trestného práva. Pre profesionálov v pomáhajúcich profesiách z toho vyplýva uprednostniť neformálne spôsoby riešenia a poskytnúť pomoc obetiam domáceho násilia. Za žiaduce riešenie tejto situácie považujeme podporu organizácií, ktorých poslaním je pomoc obetiam násilia, a takisto dostatočný počet azylových

zariadení, kde by obeť našli ochranu. Na základe týchto skutočností uvedieme oblasti, v ktorých sa ukazuje potrebnosť pomoci obetiam domáceho násillia:

1. Materiálna pomoc:

- bezpečné bývanie
- starostlivosť o deti
- prístup k verejným službám

2. Psychická podpora:

- poradenstvo (krátkodobé alebo dlhodobé)
- vedenie klientov k rozhodnosti
- schôdzky podporujúce sebaúctu a sebadôveru
- kurzy o výchove deti
- svojpomocné skupiny

3. Právna pomoc, ktorá by sa mala dotýkať:

- detí a ich starostlivosti
- majetku
- finančnej podpory
- sociálnej podpory

Sociálni pracovníci, ktorí s obeťou pracujú, prichádzajú s ňou do kontaktu, si musia byť vedomí toho, že obeť sa často cíti zahanbená, poníženi a vystrašená. Niekedy je dokonca presvedčená, že je sama zodpovedná za násillie, ktorého terčom sa stala. Je preto evidentné, že potrebuje podporu zameranú na nadobudnutie vnútornej sily a pokoja. Potrebuje sa uistiť, že sa v tejto situácii neocitla preto, že sama zlyhala. Komunikácia s obeťou domáceho násillia by mala byť zameraná na témy, pri ktorých je predpoklad, že majú pre obeť význam. Týmito môžu seba hodnotenie, zdravý životný štýl, zvládanie domácnosti, komunikácia s partnerom, riešenie konfliktov, možné reakcie na násillné správanie partnera, vrátane prípravy krízového plánu na rýchly odchod z domu v prípade prepuknutia nezvládnuteľnej agresie partnera.

Pri komunikácii s obeťou násillia musíme rešpektovať tieto zásady:

- empatia a aktívne počúvanie, potvrdzovanie emócií
- úprimnosť (pravdivo informovať o zložitosti a ďalších možných problémoch – nič nezamlčovať)

- porozumenie (dôležité – nikdy nepodmieňovať pomoc tým, že obeť opustí tyrana) obeť musí mať záruku, že aj napriek akémukoľvek rozhodnutiu ju pomáhajúci pracovník bude akceptovať
- zistenie miery ohrozenia obeť (nebezpečnosti agresora)
- preladovanie od minulosti k budúcnosti – stimulovanie vnútorných síl, pestovať sebaúctu a sebavedomie
- spracovanie individuálneho krízového plánu – ako sa brániť proti domácemu násiliu
- podpora pri hľadaní nadväzujúcich miest pomoci (vysvetliť možné trestnoprávne kroky, sociálne otázky a podobne). Dôležitou zásadou pri práci s obeťami domáceho násilia je to, aby sme neprenášali rozhodnutia na seba, ale povzbudzovali a podporovali obeť, aby sa rozhodovali samostatne.

➤ **Krízový plán**

Sociálni pracovníci pri kontakte s obeťou domáceho násilia môžu obeť informovať o základných bezpečnostných opatreniach. Dôvodom je skutočnosť, že obeť vo väčšine prípadov býva s agresorom v spoločnej domácnosti. Už sme spomenuli, že dominantným je zabezpečiť bezpečnosť obeť a prípadne detí. K tomuto účelu slúži vypracovanie krízového plánu. Pomáhajúci pracovníci by mali obeť domáceho násilia v tejto súvislosti poskytnúť nasledovné informácie:

- pri incidente sa vyhnite tým priestorom domu, bytu, kde nie sú okná ani žiadny východ
- zapamätať si niektoré dôležité telefónne čísla (polícia, azylový dom.....)
- zdôverte sa priateľom alebo príbuzným, že ste obeťou násilia, aby ste si vytvorili vlastnú podpornú sieť, v prípade potreby môžete od nich očakávať pomoc
- premyslite a naplánujte si únikové cesty, ktoré môžete v prípade potreby využiť
- premyslite si prijateľné dôvody, pre ktoré by ste mohli v priebehu dňa alebo noci odísť z domu
- dopredu sa rozhodnite, kde by ste išli a zistite si, ako by ste sa tam dostali
- dohodnite si s priateľmi, susedmi znamenia, ktoré by signalizovali, že potrebujete pomoc
- zbaľte si pohotovostnú tašku s peniazmi, oblečením a dôležitými dokumentmi
- ak máte deti a nebudete schopná s nimi utiecť z domu, čo najskôr sa pre ne vráťte v sprievode polície.

Sociálni pracovníci by mali brať do úvahy aj nasledovné fakty. Pre poradcu, poradkyňu pracujúcu s obeťou domáceho násillia, je nevyhnutné zaoberať sa pozadím a dôsledkami násillia. Predpokladom účinnej pomoci je:

- poskytnutie informácií (kontakty na políciu, organizácie zabezpečujúce pomoc obetiam domáceho násillia, azylové zariadenia a pod.)
- odhad rizika ďalších incidentov
- odhad zdravotných rizík pre obeť, prípadne deti
- presné a podrobné zdokumentovanie prípadu, ako aj prijatých opatrení.

Dôležité je pochopiť, že obeť násillia potrebujú praktickú aj emocionálnu podporu. Súčasťou podpory by mala byť sociálny pomoc zameraná na informácie o dávkach sociálnej pomoci, ktoré obetiam pomôžu preklenúť ťažkú situáciu. Dôvodom je aj skutočnosť, že práve existenčné obavy sú často príčinou zotrývania v ohrozujúcej situácii. Pri riešení situácie domáceho násillia pomáhajú obeti viaceré štátne a neštátne organizácie a inštitúcie. Tieto môžeme rozdeliť na tri kategórie:

1. inštitúcie, ktoré svoju činnosť primárne zameriavajú na pomoc obetiam domáceho násillia (patria sem najmä rôzne neziskové organizácie a občianske združenia tretieho sektora)
2. inštitúcie, ktoré nezameriavajú svoju činnosť len na obeť domáceho násillia, ktorých pôsobnosť je širšia, avšak sú pripravené pomáhať aj obetiam domáceho násillia, respektíve riešiť situácie s nimi súvisiace (sem patria najmä polícia, prokuratúra, súdnictvo, úrady práce, sociálnych vecí a rodiny, oddelenia sociálno-právnej ochrany a sociálnej kurately a referáty pedagogicko-psychologických služieb)
3. inštitúcie, ktoré sa nezameriavajú na pomoc obetiam domáceho násillia, napriek tomu často identifikujú svojich klientov ako obeť domáceho násillia (zdravotníctvo, cirkev, školstvo,..)

Štát ako garant zabezpečenia ľudských práv, by mal prioritne riešiť ich závažné porušovanie aj vo vzťahu k domácejmu násilliu, obeťami ktorého sú ženy. Na Slovensku túto úlohu plnia predovšetkým mimovládne organizácie. Neexistuje štátna inštitúcia, ktorá by bola založená s cieľom pomoci obetiam domáceho násillia, ktorej prioritou by bola pomoc týmto obetiam. Medzi inštitúcie a organizácie, ktoré patria, respektíve majú potenciál patriť do štátnej siete pomoci obetiam domáceho násillia, možno okrem „sociálnych“ (odborníci sociálnych vecí, oddelenia sociálnoprávnej ochrany a sociálnej

kurately na úradoch práce, sociálnych vecí a rodiny, zariadenia sociálnych služieb) zaradiť najmä políciu a zdravotné zariadenia, ale aj psychologické poradne, školy atď. (Hudecová, 2008, s.153-157)

3.2 Osobnosť sociálneho pracovníka a sociálneho poradcu

V procese sociálnej pomoci, sociálneho poradenstva a prevencie majú nezastupiteľné miesto sociálni pracovníci a poradcovia, ktorých činnosť v procesoch obetí je široko spektrálna. Zvláštnu pozornosť im venuje dokument Rady Európy Odporúčanie č. R (90)2 o sociálnych opatreniach voči násiliu v rodine (1990). Píše sa v ňom: „Keď sú sociálni pracovníci konfrontovaní s problémom násilia, je vhodnejšia práca v multidisciplinárnych tímoch spolu so všetkými profesiami. Hoci práca v tíme má aj svoje nevýhody, v prípadoch domáceho násilia je absolútnou nevyhnutnosťou. Multidisciplinárna, interprofesijná a interinštitucionálna spolupráca by mala byť pre sociálnych pracovníkov a poradcov špecializujúcich sa na prácu s obetami domáceho násilia *conditio sine qua non*. V tejto súvislosti však na Slovensku nie je tímová spolupráca odborníkov dostatočne rozvinutá. Zvlášť aktuálna je skutočnosť, že je ešte stále nedostatočná kooperácia medzi štátnou správou, samosprávou a neštátnymi subjektmi. Na odbornosť sociálneho poradcu alebo poradkyne venujúcich sa špeciálnemu poradenstvu obetiam domáceho násilia, by mala byť venovaná mimoriadna pozornosť. Okrem vedomostí a zručností zo všeobecného poradenstva zameranom na pomoc obetiam domáceho násilia. Veľmi vhodné by bolo, aby sociálni poradcovia, ktorí sa zameriavajú na túto klientelu, absolvovali špeciálne školenia a tréningy. Žiaľ, tieto sú na Slovensku ojedinelé. K samozrejým predpokladom sociálneho poradcu patrí aj samo vzdelávanie. Jednou z možností ako zvyšovať profesionálnu kompetenciu sociálneho pracovníka a sociálneho poradcu je aj prijatie supervíznej pomoci. Túto možno považovať za jednu z foriem ďalšieho vzdelávania. Práca s obetami domáceho násilia je veľmi náročná a vysoko zaťažujúca. Osobné preťaženie poradcov môže negatívne ovplyvniť prácu s klientkou a pozitívny výsledok spolupráce. Mnohí traumatizovaní ľudia pociťujú voči svojim záchrancom, ktorí sa im pokúsili pomôcť, hnev a zaoberali sa predstavami o pomste. Dynamika nadvlády a podriadenosti sa znovu rekonštruje vo všetkých ďalších vzťahoch, vrátane vzťahu s terapeutom alebo poradcom. Terapeutická a poradenská práca do istej miery ohrozuje ich psychické zdravie. Postupne sa môžu začať objavovať viaceré príznaky stresu, a to telesné (neschopnosť sústrediť sa, nutkavé obavy, paranoidné myšlienky), emocionálne (náhle zvraty v pocitoch,

nechut' ráno vstať z postele, kolísavá úzkosť, nenávisť voči klientkam), ale aj v správaní (predstieranie záujmu, vyhýbanie sa klientkam, nadmerné pitie, prejedanie, fajčenie). Dôsledkom nakumulovaného stresu sa môže u poradcu objaviť „syndróm vyhorenia“. Predstavuje stav emocionálneho a telesného vyčerpania s nedostatočným záujmom o prácu, nízkou dôverou v druhých, depersonalizáciou klientiek, stratou záujmu a cynizmom voči nim, odsudzovaním seba samotného, nízkou pracovnou morálkou a hlbokým pocitom zlyhania. Jednou z dôležitých poradenských mechanizmov podpory sociálnych poradcov a pracovníkov je supervízia. Ďalšími cieľmi sú reflexia a verifikácia správnosti postupov pri práci s klientkami, poskytovanie spätnej väzby, korigovanie neefektívnych postupov, odhaľovanie nevedomých súvislostí pocitov a emócií ovplyvňujúcich prácu s klientkami, rozširovanie možností a alternatív práce, naučenie sa nových zručností a prevencia poškodzovania klientiek poradcov. (Mátel, 2009, s. 80-82)

3.3 Inštitucionálna forma pomoci obetiam násilia

Medzi inštitúcie a organizácie, ktoré patria do (štátnej) siete pomoci obetiam domáceho násilia, možno okrem sociálnych zariadení zaradiť aj políciu a zdravotnícke zariadenia, ale aj psychologické poradne, školy či samosprávy rôznej úrovne. Keďže pomáhajúce profesie sú rôzne, je odlišný aj ich prvý kontakt s prípadom, ako aj postup riešenia. Od typu inštitúcie závisia aj poskytované služby.

➤ Polícia

Čo sa týka polície, tá zaznamenáva ohlásené alebo zistené prípady násilia páchaného na ženách. Násilie oznamuje najčastejšie sama obeť. Ak je však násilie sprevádzané hlukom o násilí informujú susedia. Ďalší postup polície závisí od oznamovateľa, aktérov, opakovania a miery závažnosti. Po telefonickom oznámení ide policajná hliadky na miesto činu, kde zabráni pokračovaniu násilia, a potom sa štandardne spíše zápisnica, čin násilia je klasifikovaný ako trestný čin alebo priestupok, obeť je poučená o svojich právach a potrebe súhlasu k prejednaniu prípadu (od roku 2002 však tento súhlas už nie je potrebný), zistené skutočnosti sú preverované u rodinných príslušníkov, susedov, páchatel'a a zaisťujú sa ďalšie dôkazy.

➤ Centrá poradensko-psychologických služieb

Ďalším zariadením, s ktorým prichádza obeť do kontaktu ako prvým, sú centrá poradensko-psychologických služieb. Sem prichádza obeť buď sama – často však s iným problémom alebo je tam odporúčaná na základe odporúčania inej inštitúcie. Postup pomoci závisí od konkrétnej situácie obeť. V akútnych prípadoch spolupracujú poradne s ďalšími

organizáciami ako napríklad s mimovládnyimi organizáciami, s cieľom separovať obeť od násilníka. V menej závažných situáciách poskytuje klientke základné informácie o formách a prejavoch násilia, poskytujú im poradenstvo pri mobilizácii síl, hľadani zdrojov a možností riešenia zlej situácie. Spôsobu ukončenia prípadu sú tiež rôzne v závislosti od konkrétnej situácie, napríklad či sa žena osamostatní alebo násilník opustí domácnosť alebo ako obeť zvládne prežitú traumou.

➤ **Oddelenie sociálnych vecí okresných úradov**

Treťou inštitúciou sú oddelenia sociálnych vecí a okresných úradov. Prípady problémových rodín sú najčastejšie nahlásované anonymne, niekedy ich nahlásia príbuzní alebo susedia. Postup sa potom volí individuálne podľa konkrétneho prípadu.

Otázky násilia páchaného na ženách sa na Slovensku dostali do verejnej diskusie najmä vďaka mimovládnym organizáciám. Prispeli rozhodujúcim dielom nielen k odtabuizovaniu témy, ale aj k priamej pomoci ženám trpiacim násilím. Svojou činnosťou prispeli tiež k výchovným a osvetovým aktivitám a k presadeniu legislatívnych zmien. Práve mimovládne organizácie zastupujú v prevencii a opatrení obsiahnutých v medzinárodných, ale aj národných dokumentoch. Mimovládne organizácie zamerané na problém násilia páchaného na ženách využívajú vo svojej činnosti tie najrozmanitejšie postupy. Organizujú napríklad workshopy i lobovanie, participujú na mobilizovaní komunit pri riešení problému násilia, realizujú tréningové programy, poskytujú krízovú intervenciu, prevádzkujú zariadenia, ktoré poskytujú ubytovanie. Najvýraznejšie a najdlhšie sa tejto problematike venujú Pro Familia, Aliancia žien Slovenska a Fenestra. (Bútorová, 2005, s.70-104)

V zahraničí existujú ženské domy – špecializované zariadenia na podporu týraných žien a ich detí. Poskytujú ochranu, poradenstvo a pomoc ženám, ktoré boli fyzicky, psychicky alebo sexuálne týrané či ohrozované, bez ohľadu na národnosť, vierovyznanie či výšku príjmu. Pri poskytovaní pomoci ženám uplatňujú nasledovné zásady: nebyrokratická okamžitá pomoc, anonymita, ženy pomáhajú ženám, pomoc k svojpomoci, neobmedzenú dĺžku pobytu, bezpečie žien a detí je prvoradé, autonómnosť. V ženskom dome môže v pokoji a bez tlaku pouvažovať, čo chce urobiť ďalej. Na Slovensku prakticky neexistuje sieť takýchto autonómnych bezpečných domov určených výlučne pre ženy postihnuté násilím. Ženy postihnuté násilím môžu v súčasnosti hľadať pomoc v niektorom zo zariadení, respektíve kombinovaných zariadení sociálnych sociálnych služieb: krízovom stredisku, domove pre osamelých rodičov, útulku. Ich zriaďovateľom sú mestá, samosprávne kraje, charita a mimovládne organizácie a väčšinou ide o kombinované

zariadenia. Niektoré poskytujú služby len týraným ženám a deťom, iné len výnimočne príjmu s týraným dieťaťom aj matku (krízové strediská pre deti) alebo s matkou dieťa (útulky). Dĺžka pobytu spravidla závisí od toho, ako dlho potrebuje ochranu a pomoc, v niektorých zariadeniach je pobyt limitovaný na 3-6 mesiacov. Len niektoré zo zariadení pre ženy, ktoré zriadili mimovládne organizácie, uplatňujú pri poskytovaní služieb zásady práce ženských domov. Poskytujú okrem ubytovania aj sociálnu, psychologickú, právnu pomoc a poradenstvo, prípadne ďalšie služby. Na Slovensku vznikli a fungujú prvé špeciálne poradne pre týrané ženy, všetky neštátne (zriadené a prevádzkované ženskými mimovládnymi organizáciami). Podľa svojich možností poskytujú krízovú pomoc, sociálnoprávne, právne a psychologické poradenstvo a terapiu pre ženy. Spolupracujú aj s lekárkami a lekármi a zdravotníckymi zariadeniami. Pomoc poskytujú aj telefonicky. (Cviková, 2008, s.12-13)

4 PRIESKUM

Ako uvádza vo svojej publikácii Bútorová, história výskumu násilia páchaného na ženách v Slovenskej republike je oveľa kratšia ako v západných krajinách, kde sa tejto problematike venujú intenzívnejšie. Po „odkliatí“ problému sa aj u nás začali spočiatku realizovať len čiastkové prieskumy, ktoré sa problematike dotýkali len okrajovo, alebo len nereprezentatívne sondy. Zo všetkých doteraz realizovaných výskumov vyplýva, že násilie páchané na ženách patrí na Slovensku k značne rozšíreným javom. Aj napriek jeho vysokom výskyte, je ešte stále málo viditeľný, a preto je potrebné realizovať špecializované výskumy. (Bútorová, 2005) Čo sa však týka výskumu násilia v rómskych komunitách, ten realizovaný zatiaľ nebol alebo o ňom neboli publikované žiadne výsledky.

4.1. Ciele a otázky prieskumu

Cieľom našej diplomovej práce bolo na základe pološtruktúrovaného interview zistiť, analyzovať a interpretovať priebeh násilia. Na základe preštudovanej literatúry a prieskumov, ktoré sa v predmetnej problematike realizovali, sme si stanovili **hlavný cieľ prieskumu**: Zistiť, analyzovať a interpretovať priebeh a dopad násilia, ktoré je páchané na ženách v rómskych komunitách zo strany ich mužov (partnerov).

Precizovaním a špecifikovaním hlavného cieľa sme dospeli k nasledovným **čiastkovým cieľom**:

- C1: Zistiť, čo bolo spúšťačom násilia.
- C2: Zistiť, aký malo násilie priebeh.
- C3: Zistiť, aké malo násilie dopad na obeť, prípadne na deti.
- C4: Zistiť, akú formu pomoci využili obeť násilia.

Na základe čiastkových cieľov sme si stanovili nasledovné **prieskumné otázky**:

- O1: Čo bolo spúšťačom násilia?
- O2: Aký malo násilie priebeh?
- O3: Aké malo násilie dopad na obeť a jej deti?
- O4: Akú formu pomoci využili obeť násilia?

4.2 Metodika prieskumu

Metódy prieskumu

Pološtrukturované interview je hlavnou výskumnou metódou, ktorou chceme zistiť za akých okolností vzniklo násilie na rómskych ženách, aký malo priebeh a dopad, či už na samotnú obeť alebo jej deti. Rozhovor sa nám zdal vhodnou metódou, vzhľadom na to, že ide o tak citlivú tému ako je násilie. Rozhovor sme rozdelili do štyroch blokov. Prvý blok obsahoval otázky na základe, ktorých sme zistili príčinu vzniku násilia. Druhý blok otázky, ktoré odhalili priebeh násilia. Tretí blok obsahoval otázky, ktoré nám priblížili aké malo násilie dopad na obeť, prípadne na jej deti a do štvrtého bloku sme zaradili otázky, ktoré súviseli s formou pomoci, ktorú respondentky využili.

Anamnéza predchádzajúca interview

Anamnéza predchádzajúca interview obsahuje otázky, ktoré sa budeme pýtať pri rozhovore respondentiek. Ako sme už spomenuli jednotlivé otázky máme rozdelené do blokov, podľa toho na akú oblasť sa pýtame.

Blok č.1 Odhalenie príčin vzniku násilia.

1. V čom vidíte príčinu vzniku násilia zo strany partnera?
2. Bojíte sa svojho partnera?

Blok č.2 Identifikácia priebehu násilia.

1. Po akom čase alebo po koľkých rokoch Vás začal partner biť?
2. Ako často sa opakovali útoky zo strany partnera?
3. Boli útoky intenzívnejšie?
4. Ako sa správal partner, keď na Vás zaútočil prvýkrát?
5. Kedy ste si začali uvedomovať, že ide o násilie?

Blok č.3 Dopad násilia na obeť, prípadne deti.

1. Ako sa cítite teraz, keď ste sa rozhodli od partnera odísť?
2. Správal sa partner násilnícky aj voči deťom ak nejaké máte?
3. Ako reagovali deti keď vás partner bil?
4. Aké následky na vás zanechalo týranie?
5. Čo ste stratili tým, že ste bola nútená od svojho partnera odísť?

Blok č.4 Využitie možnosti pomoci zo strany obeti

1. Nahlásili ste násilie so strany partnera aj na polícií?
2. Vyhľadali ste niekedy pomoc?
3. U koho ste ju hľadali?
4. Riešila to nejako polícia?

Výber prieskumnej vzorky

Pre realizáciu prieskumu sme si zvolili metódu zámerného výberu, na základe ktorého sme si vybrali respondentky, ktoré sú klientkami v zariadení sociálnych služieb pre týrané ženy v Banskobystrickom kraji. Zámerný výber je najčastejšou metódou, s ktorou sa stretávame pri kvalitatívnom prístupe. Pôvodne sme chceli prieskum realizovať v rómskej komunite. Tam sme sa žiaľ stretli s neochotou a nezaujmom rómskych žien o tento problematike hovoriť. Preto sme sa rozhodli urobiť prieskum v zariadení, kde sú tieto ženy umiestnené. Sú to klientky, ktoré násilie identifikovali a začali ho riešiť. Od nich môžeme získať relevantné informácie o násilí. Oslovených bolo päť rómskych klientiek, ktoré sú momentálne v tomto zariadení umiestnené.

Výber prostredia prieskumu

Prieskum sme realizovali, v zariadení sociálnych služieb v Banskobystrickom kraji, kde sú umiestnené klientky, ktoré sa stali obeťami násilia zo strany ich partnerov.

Časový harmonogram prieskumu

Vo februári sme si pripravili otázky, ktoré sme pilotne overili na jednej respondentke. Chceli sme si overiť, či sú otázky správne skonštruované a respondentky porozumejú všetkým výrazom, ktoré budú v otázke použité. Zároveň sme požiadali riaditeľa zariadenia o možnosť vykonať prieskum v zariadení. Na základe súhlasu a poverenia jednej sociálnej pracovníčky, ktorá mala byť prítomná pri rozhovoroch s klientkami ich zariadenia sme v marci realizovali rozhovory s piatimi rómskymi ženami, ktoré boli obeťou násilia.

4.3 Etické aspekty prieskumu

Pretože realizujeme prieskum s respondentkami, ktoré prešli násilím a je to pre ne citlivá téma, o ktorej je ťažké rozprávať, preto je potrebné dodržať etické zásady. Všetky respondentkami, s ktorými sme rozhovor realizovali boli oboznámené s cieľom a účelom výskumu. Boli oboznámené s tým, že v práci nebudú spomínané ich mená a údaje, ktoré by

narušili ich anonymitu a informácie, ktoré sme získali, budú použité len na účely vypracovania našej diplomovej práce.

5 VÝSLEDKY

Ako výskumnú metódu sme pri našom prieskume použili pološtrukturované interview. Na základe súhlasu riaditeľa zariadenia sme mohli osloviť klientky tohto zariadenia a položiť im naše výskumné otázky. Keďže s interview súhlasili aj klientky, môžeme uviesť naše výsledky, ktoré sa nám podarilo zistiť.

5.1 Odhalenie príčin vzniku násilia.

Otázka č.1 V čom vidíte príčinu vzniku násilia zo strany partnera?

žena č.1 „Druh začal byť ku mne agresívny a zlý už od začiatku, ako sme sa zobrali. Začal ma biť keď nemal peniaze a nechcela som mu ich dať, aby ich znovu neprepil. Najviac ma mlátil keď bol opitý.“

žena č.2 „Alkohol, krčmy, kamaráti boli na chybe. Keď prišiel s krčmy posmelený alkoholom tak ma zmlátil, že som dva dni nemohla ísť ani do obchodu medzi ľuďi.“

žena č.3 „Keď bol triezvy bol dobrý muž, ale keď sa opil mal prevrátenú hlavu a nevedel čo robí. Bol nervózny a bil ma hlava, ne hlava.“

žena č.4 „Môj druh pil od rána do večera kým mal peniaze a keď nemal tak platili tí jeho podarení kamaráti. Stále bol naliaty v alkohole a bol zlý. A keď bol triezvy tak bol nervózny, že nemá čo piť a bolo to s ním na nevydržanie. Ak by som mu nezohnala alkohol tak ma je schopný zabil.“

žena č.5 „Za všetko môže alkohol. Keď bol triezvy tak bol fajn chlap aj porobil kadečo, ale keď sa opil tak všetko zničil.“

Otázka č.2 Bojíte sa svojho partnera?

žena č.1 „Teraz sa ho nebojím, nemôže sem za nami chodiť, ale doma som sa ho bála. Najmä som sa bála o deti. Strach som mala keď ma naháňal zo sekerou, veľa krát sme z deťmi v pyžamách utekali z domu a skrývali sa po susedoch.“

žena č.2 „Niekedy som sa ho bála, niekedy nie. Aj som sa bránila, ale podľa toho ako som sa cítila. Keď som bola s nervami na konci tak som sa aj nechala zbiť, aby už bol pokoj.“

žena č.3 „Veľmi som sa ho bála. Strašne ma vždy dokaličil. A deti sa ho báli najviac a plakali keď ma mlátil. Deti ma bránili a o ne som sa bála najviac.“

žena č.4 „Už sa ho nebojíme, tu sme v bezpečí. Doma sme sa vždy báli, že čo bude vystrájať keď príde domov. Už ho nikdy nechceme vidieť.“

žena č.5 „Vždy sa ho bojím, aj keď som teraz v bezpečí. Aj v noci stále chodím pozerat' s okna či nie je v blízkosti zariadenia. Aj deti sa boja či sem za nami nepríde. Doma som mala strach oveľa väčší.“

Na základe otázok, ktoré sme respondentkám položili v oblasti odhalenia príčin vzniku násilia sa nám podarilo zistiť, že všetky za hlavnú príčinu vzniku násilia považujú alkoholizmus partnera. Uvádza to aj Bútorová (2005), ktorá vo svojej publikácii zverejnila výsledky reprezentatívneho výskumu, v ktorom takmer 70 % žien, ktoré zažili násilné správanie svojho partnera, pokladá alkohol za hlavnú príčinu násilia. Naopak je to u žien, ktoré násilie zo strany partnera nezažili a za hlavnú príčinu vzniku ho označilo menej ako 20 %. Ďalej uvádza, že ženy, ktoré zažili násilné správanie, prikladali oveľa väčší význam kultúrnym činiteľom, akými sú rigidné vnímanie rodových rolí a necitlivosť k rodovým nerovnostiam. Viac tiež zdôrazňovali osobnostné charakteristiky páchatel'a a rodinnú históriu. Znamená to, že ženy, ktoré s priamou skúsenosťou s vyhraneným násilím majú komplexnejší pohľad na dôvody takéhoto správania partnera (uvádzali viacero možností) a násilie vidia ako výsledok viacerých príčin.

5.2 Identifikácia priebehu násilia

Otázka č.1 Po akom čase alebo po koľkých rokoch spoločného spolužitia Vás začal partner biť?

žena č.1 „Tak asi po roku ma začal biť pravidelne, do vtedy to bolo len také strkanie a kvákanie. Potom ma bil stále viac a za všetko.“

žena č. 2 „Začal ma biť keď dieťa malo dva roky, do vtedy nie. Potom sme mu so synom išli nervy a bol agresívny.“

žena č. 3 „Bil ma po roku. Kým sme si hľadali bývanie a mali veľa starostí, čakali sme dieťa tak nie, ale ako sme sa usadili a narodilo sa dieťa tak to už začalo.“

žena č. 4 „Kým sme bývali u mojich rodičov, čiže jeho svokrovcov tak bol ako med. Ako náhle sme odišli po dvoch rok bývania u rodičov do podnájomu, tak sa zmenil na nespoznanie. Ako iný človek. Začal byť veľmi zlý.“

žena č. 5 „Hneď po narodení dieťaťa ma začal byť. Asi tak po roku nášho vzťahu.“

Otázka č.2 Kedy ste si začali uvedomovať, že ide o násilie?

žena č. 1 „Keď ma začal fyzicky a psychicky týrať. Ale veľmi dlho mi to trvalo kým som si to uvedomila. Keď mi išlo o život tak mi to došlo, že musím od neho odísť.“

žena č.2 „Už tak asi po troch rokoch, keď ma bil častejšie a brutálnejšie. Keď už sa so mnou ani nerozprával, iba ma bil. Začal sa mi vyhrážať zabitím aj deťom.“

žena č. 3 Keď ma začal silnejšie biť. Tak, že som skončila v nemocnici a nemal sa kto postarať o deti. Vtedy som to pochopila.“

žena č. 4 „Asi po dvoch rokoch, keď ma bil viacej a častejšie. A hlavne som už bola taká unavená a dobitá, že som už ani nechcela žiť. A hlavne som si to uvedomila keď som videla ako deti trpia.“

žena č. 5 Keď začal byť agresívnejší. Vtedy keď ma nebil len rukou, ale už tyčou a naháňal ma nožom. Bála som sa, že ma zabije. Bol to veľký strach a vtedy som si uvedomila, že je zle.“

Otázka č.3 Ako často sa opakovali útoky zo strany partnera?

žena č.1 „Do týždňa aj dvakrát. Keď sa opil tri krát do týždňa, tak aj tri krát.“

žena č.2 „V kuse. Bil ma stále kedy ho to napadlo. Raz kvôli polievke, raz kvôli deťom. Bil ma za všetko čo ho len napadlo.“

žena č. 3 „Dost' často, to je mi ťažko Vám takto povedať. Záležalo od toho aký mal deň, ako sa vyspal a podobné veci.“

žena č.4 „ Viete čo, skoro každý deň. Bola som viacej bitá ako sýta.“

žena č.5 „Ak by som to mala takto zhrnúť tak asi raz do týždňa určite. No nebol týždeň kedy som od neho neobtiahla aspoň jednu po hlave.“

Otázka č.4 Boli útoky intenzívnejšie – stupňovali sa?

žena č.1 „Samozrejme. Začalo to kvákaním a skončilo kopaním na zemi.“

žena č.2 „Z mesiaca na mesiac bolo jeho bláznenie nebezpečnejšie a nevydržateľnejšie.“

žena č.3 „Bolí, bolí. Veľa krát som myslela na to kde sú tie časy keď ma iba fackoval.“

žena č.4 „Postupne, to bola horšie a horšie. Ťažko mi je na to aj pomyslieť. Som rada, že som už v bezpečí, ale dokedy.“

žena č.5 „Myslíte či ma bil stále viac ?Veru bil ma stále viac a viac. Už ani neviem začo všetko ma bil. On ma bil aj keď sa opil a nechcela som mu tancovať na stole a on hral na ústnej harmonike. Raz mi takto vyškľbal všetky vlasy.“

Otázka č.5 Ako sa správal partner, keď na Vás zaútočil prvýkrát?

žena č.1 „Hnusne nadával. Bol hnusný a hlúpy.“

žena č.2 „No prvý krát keď ma zbil tak aj ľutoval. Ale on vždy ľutoval a potom ma znova zmastil.“

žena č.3 „Vulgárne. Bol mi veľmi nepríjemný. Veľmi som sa zľakla pretože som to nečakala, myslela som si, že ma rád a nezbil by ma.“

žena č.4 „Zbil ma, rozbil celý kredenc a odišiel preč. Vraj som ho nahnevala a musel ísť znova do krčmy.“

žena č.5 „Nadával mne, deťom, susedovcom, ako keby mu bolo vtedy preskočilo v tej hlave.“

V druhom bloku, v ktorom sme sa zaoberali priebehom násilia sa nám na základe odpovedí podarilo zistiť nasledovné? V prvom rade nás zaujímalo v akom období násilie začalo. Tri respondentky uviedli, že násilné správanie začalo po roku a dve po dvoch rokoch. Bližšie respondentky nechceli alebo nevedeli uviesť čo bolo tým zlomovým okamihom násilia. Čo sa týka jeho priebehu, všetky respondentky uviedli, že sa útoky zintenzívňovali a stupňovali. Skoro každá uviedla, že bitku zažíva aspoň raz za týždeň a tri uviedli, že aj častejšie. Ešte nás zaujímalo, ako sa partner správal po útoku. Tri respondentky odpovedali, že im vulgárne nadával, v jednom prípade odišiel preč z domu a jedna respondentka uviedla, že partner ľutoval čo urobil.

5.3 Dopad násilia na obeť, prípadne deti

Otázka č.1 Aké následky na vás násilie zanechalo?

žena č.1 „Bola som celá boľavá a slabá. Veľmi som sa trápila, mala som porušené nervy a bola vytrasená. Deti boli na tom tiež zle, boli nevyspaté a utiahnuté.“

žena č.2 Na bitku som si zvykla aj na bolesť, ale z nervami som už nevládala. Bála som sa čo bude ďalej, ako to celé skončí. Nevedela som si čo bude ďalej, ako si počnem aj s deťmi.“

žena č.3 „Fyzické aj psychické. Teraz keď si to predstavím čo sme všetko s deťmi poprežívali tak neviem ako sme to mohli vydržať.“

žena č.4 „Nepočetné zranenia a strašná bolesť. Bolo ma telo aj duša. Najviac som sa trápila kvôli deckám čo to majú za život.“

žena č.5 „Doteraz mám vážne zdravotné problémy. Raz ma strčil zo schodov tak, že som si vážne poškodila chrbticu. Doteraz beriem aj lieky na nervy a ukludnenie.“

Otázka č.2 Čo ste stratili, tým že ste bola nútená od partnera odísť?

žena č.1 „Všetko. Istotu, bývanie, svoju rodinu a kamarátov. Ale aj tak to stálo za to odísť. Museli sme už s deťmi opustiť domov, ale stálo to zato.“

žena č.2 „Bývanie je pre nás s deťmi najväčšia strata. Nevieme kam pôjdeme keď budeme musieť odtiaľto odísť. Musím si nájsť brigádu, alebo robotu a potom by som chcela ísť bývať na ubytovňu, na začiatok to bude stačiť.“

žena č.3 „Najviac nám chýba domov. Deťom kamaráti, lebo sme zmenili ja školu do, ktorej chodili.“

žena č.4 „Strecha nad hlavou nám bude chýbať keď odtiaľto odídeme. Domov sa už nevrátim, musíme si nájsť novú strechu nad hlavou.“

žena č.5 „Najviac nám chýba domov a moji rodičia. Decká to stále ťahá do dediny kde sme bývali, ale budú si musieť zvyknúť od znova na nový domov, ktorý im chcem vytvoriť.“

Otázka č.3 Správal sa partner násilnícky aj voči deťom?

žena č.1 „Áno, vyhrážal sa nášmu synovi. Chcel biť aj jeho keď sama snažil brániť. Ale ako by mu bol ublížil tak by skončil v base, o to by som sa postarala, aby tam zhnul.“

žena č. 2 „Správal sa zle aj k deťom. To ma najviac donútilo odísť od neho.“

žena č.3 „Našťastie deti nechal na pokoji. To som mala jediné šťastie, že deti ušetril. Ale tie sa trápili keď ma bil, takže svojim spôsobom trpeli aj deti.“

žena č.4 „ Veru neušetril ani deti. Všetci sme išli do radu. Mňa mordoval do obedu kým boli decká v škole a keď prišli domov už boli na programe oni.“

žena č.5 „Nie, nie deti zbožňoval. To len na mne mu stále niečo vadilo. Stále im hovoril akú majú neschopnú mater a huckal ich proti mne“

Otázka č.4 Ako na to reagovali deti ak nejaké máte?

žena č.1 „Môj syn sa bál. Vždy sa vtedy schoval pod posteľ a vyliezol až keď otec zaspal.“

žena č.2 „Báli sa ho ako čerta. Vždy keď robil muž bodrel, tak som rýchlo poslala k sestre a potom som šla pre ne.“

žena č. 3 „Chránil ma môj syn, keď ma napádal. Bol mi veľkou oporou.“

žena č. 4 „Veľmi sa báli, tak veľmi, že sa veľa krát od strachu aj zacikali.“

žena č. 5 „Báli sa a revali. To ma najviac bolelo, že to deti museli prežívať. To mu nikdy neodpustím. Doteraz majú ťažké sny a budia sa spotené ako myši“

Otázka č.5 Ako sa cítite teraz, keď ste sa rozhodli od partnera odísť?

žena č.1 „Sme veľmi spokojní, aj so synom, máme sa dobre, vďaka že existuje takéto zariadenie kde nás zatiaľ uchýlili, a som veľmi vďačná za pochopenia.“

žena č.2 „Pokoj a klud. Ani si neviete predstaviť ako sme sa popravili. Keby ste nás videli pred tým tak by ste videli tú zmenu.“

žena č.3 „Cítim sa šťastná aj mám kludné svedomie.“

žena č.4 „Som spokojná. Aj deti sú šťastné a kludnejšie.“

žena č.5 „Mám sa tu dobre. Veľmi mi to tu prospelo.“

V tejto časti sme sa orientovali na dopad násilia či už na obeť alebo deti, ak vo vzťahu nejaké sú. Násilie sa pod životom žien podpisuje rôznymi spôsobmi, uvádza to aj Bútorová (2005). Ako uviedli naše respondentky za hlavné následky, ktoré násilie na nich zanechalo sú zdravotné a psychické problémy. Majú strach a boja sa čo bude ďalej. Ďalším následkom je, že v strachu o svoj život museli opustiť spoločné bývanie a boja sa, že zostanú bez strechy nad hlavou. Násilie však nezasahuje len samotné obeť ale aj deti. Respondentiek sme sa spýtali, či sa partner správal násilnícky aj voči deťom. Tri odpovedali, že partner napádal aj deti v jednom prípade sa dieťaťu dokonca aj vyhrážal a dve respondentky uviedli, že partner deťom neublížoval. Spýtali sme sa tiež ako deti na násilie reagovali. Štyri respondentky uviedli, že sa deti báli a jednu respondentku pri útoku syn bránil. Aby sme trochu odľahčili rozhovor, opýtali sme sa ako sa respondentky cítia teraz, keď od partnera odišli. Všetky uviedli, že sa cítia dobre, sú kludnejšie, spokojné a sú vďačné, že im niekto pomohol.

5.4 Využitie možnosti pomoci zo strany obeť násilia - týranej ženy.

Otázka č.1 Vyhľadali ste niekedy pomoc?

žena č.1 „Keďže som tu tak áno. Tu mi pomohli. To ja som ani nevedela, že takéto niečo máme na Slovensku.“

žena č.2 „Veľa krát, koľko ľudí aj rodiny som prosila o pomoc a nikto nepomohol, preto som tu.“

žena č.3 „Každý deň som prosila o pomoc. Aj mamu aj políciu.“ Ťažko Vám v tejto dobe niekto pomôže.“

žena č.4 „Suseda mi často pomáhala, aj ma veľa krát uchýlila doma.“

žena č.5 „Nikto mi nechcel pomôcť, kým som sa nedostala sem.“

Otázka č.2 U koho ste hľadali pomoc, keď ste si uvedomili, že ide o násilie?

žena č.1 „Ušli sme so synom od neho, sociálna nám pomohla, dostať sa sem do zariadenia.“

žena č.2 „Sociálna pracovníčka z úradu práce mi pomohla, že som tu aj s deťmi. Som jej za to vďačná.“

žena č.3 „Hľadala som pomoc na polícii. Ale tí mi veľmi nepomohli.“

žena č.4 „Išla som na políciu, aby mi pomohla. Ale oni majú iné starosti.“

žena č.5 „Pomohla mi sociálna pracovníčka na úrade. Všetko zariadila, aby sme mohli prísť sem. Je to dobrá pani, zachránila nás. Aj nás tu navštevuje.“

Otázka č.3 Nahlásili ste to aj na polícii a riešila to polícia?

žena č.1 „Nahlásila, ale to je nula bodov, to len tak na postrašenie muža.“

žena č.2 „Áno. Ale to oni nič nespraví s tým.“

žena č. 3 „Volala som im často, ale čo oni s tým urobí.“

žena č.4 „Volala, ale iba napíšu zápisnicu a je vybavené, muž kým ma nezabije tak s ním nič neurobia.“

žena č.5 „Chodili ku nám skoro každý deň. Celá dedina vedela keď videla políciu u nás, že muž zase vystrája.“

V poslednej časti sme sa venovali možnostiam pomoci, ktorú respondentky využili keď si uvedomili, že násilie zo strany partnera je neznesiteľné a rozhodli sa ho riešiť. Zaujímalo nás či respondentky vôbec vyhľadali pomoc a kde alebo u koho ju hľadali. Všetky respondentky uviedli, že pomoc vyhľadali a útok nahlásili aj na polícii. Na otázku kde pomoc hľadali, tri respondentky uviedli, že pomoc hľadali na úrade práce sociálnych vecí a rodiny a dve ju hľadali na polícii. Ako vyplýva z odpovedí respondentky využili pomoc verejných inštitúcií a nespoliehali sa na pomoc z okolia. Ako uvádza Bútorová (2005) predstavy o možnostiach riešenia vzniknutej situácie v rodine sa značne odlišujú a závisia od konkrétnej situácie v rodine či domácnosti. Pri intenzívnych formách násillia sa viac preferovalo konečné riešenia (opustenie partnera, rozvod), v menej vyhrotených prípadoch zas „nápravné“ postupy (dohovoriť partnerovi, liečiť ho). Podobne je to aj pri našom prieskume, kde respondentky volili odchod od partnera.

6 DISKUSIA

Násilie páchané na ženách, je jednou z najrozšírenejších foriem násilia páchaného medzi ľuďmi. Rodina by mala byť miestom bezpečia a istoty, či už ide o rómsku alebo nerómsku rodinu. Čo je príčinou násilného správania partnera voči svojej partnerke? Môže spoločnosť eliminovať násilie, ktoré sa odohráva za zatvorenými dverami, medzi ľuďmi, ktorí si sľubovali lásku a oddanosť? Kam sa podela úcta a rešpekt? Ide otvoriť partnerovi oči, aby si uvedomil dôsledky svojho chovania a prijal za ne zodpovednosť? Pokúsme sa zamyslieť a nájsť odpovede na tieto otázky. (Vargová-Marvánová, 2008) My sme sa v našej práci zaoberali problematikou s názvom „Násilie páchané na ženách v rómskych marginalizovaných komunitách. Prácu sme rozdelili na dve časti, teoretickú a empirickú. Teoretickú časť sme rozdelili na tri kapitoly a každá z nich sa zaoberala inou problematikou. V prvej kapitole sme sa snažili priblížiť a charakterizovať marginalizovanú rómsku komunitu. Snažili sme sa definovať to čo ju vystihuje a s akými problémami sa Rómovia stretávajú. Snažili sme sa nájsť niečo čo spôsobuje vznik rôznych sociálno-patologických javov, napríklad aj násilie páchané na rómskych ženách. Dlho sme rozmýšľali nad tým, aký je rozdiel medzi týranou rómskou a nerómskou ženou a či nejaký vôbec je. Určite by ste si teraz povedali, že aká týraná rómska žena? Ved' oni vôbec nie sú týrané? Pozrite sa ako žijú? Ved' bitka u nich k životu patrí. Každý určite poznám, že keď muž neudrie rómsku ženu tak ju nemiluje. Ale môže sa takto prejavovať láska a úcta k žene? Určite nie. Je jedno či ide o rómsku alebo nerómsku ženu, každá si zaslúži úctu a rešpekt. Ved' sme si predsa všetci rovní, bez rozdielu rasy, pohlavia. Druhú kapitolu sme už venovali hlavnej problematike našej diplomovej práce a to násilie páchané na ženách. V tejto kapitole je spracovaná problematika násilia od základnej charakteristiky, foriem, cyklu násilia, príčin vzniku, dôsledky a podobne nie len na jeho obeť ale aj deti. A poslednú tretiu kapitolu teoretickej časti sme venovali možnostiam pomoci obetiam násilia. Tu sme sa zameriavali na prácu s obeťou násilia, na zostavenie akčného plánu, v akých inštitúciách môžu hľadať pomoc a v neposlednom rade sme venovali osobnosti sociálneho pracovníka. Tomu aký by mal byť aby mohol efektívne a kvalitne poskytovať pomoc obetiam násilia.

Empirická časť, pozostávala z prieskumu, ktorého hlavným cieľom bolo zistiť, analyzovať a interpretovať dopad násilia na rómske ženy zo strany ich mužov (partnerov). Pôvodne sme chceli výskum realizovať v rómskej komunite ale tu sme narazili na problém.

Uvedomili sme si, že ani nerómske ženy, nechcú o tejto problematike veľa rozprávať, pretože to pre ne nie je jednoduché. Je to veľmi citlivá a bolestivá téma. A nevieme ako by na nás reagovali rómske ženy, keby sme sa chceli s nimi na túto tému rozprávať. Po rozhovore s jedným terénnym sociálnym pracovníkom, ktorý je zhodou okolností tiež Róm a ktorý nám neodporučil robiť prieskum v komunite, pretože by sa nám nemuselo podať zistiť to, čo by sme potrebovali. Odôvodnil to tým, že on sám už dlhšie pracuje s rómskymi ženami a nie je jednoduché aby na túto tému rozprávali. Buď týranie nepriznajú alebo keď ho aj priznajú, vzápätí to berú späť, veď preda ich muži ich majú radi. Je naozaj veľmi ťažké pracovať s takýmito ženami a pýtať sa na tak citlivú tému ako je násilie. Preto sme si vybrali jedno zariadenie v Banskobystrickom kraji kde sú umiestnené rómske ženy, ktoré týraním prešli, vedia ho identifikovať, riešili ho a nemajú problém o ňom hovoriť. Na získanie potrebných údajov sme použili pološtrukturované interview, ktoré obsahovalo 16 otázok. Interview sme mali rozdelené do štyroch blokov na základe čiastkových cieľov, na základe ktorých sme naplnili hlavný cieľ. Výsledky, ktoré sa nám podarilo zistiť sme spracovali pomocou transkriptu-prepisu.

Na základe zistených odpovedí môžeme uviesť naše výsledky a formulovať závery a odporúčania pre prax. Keďže sme mali interview rozdelené do štyroch blokov aj výsledky budeme uvádzať do štyroch blokov.

Odhalenie príčiny vzniku násilia

Ako sa nám podarilo zistiť, všetky rómske ženy uviedli za príčinu vzniku násilia alkoholizmus partnera. Je ťažké povedať či je naozajstnou a hlavnou príčinou vzniku násilného správania partnera. Môžu to byť úplne iné príčiny a alkohol je len spúšťačom agresívneho správania alebo agresívne správanie u partnera vystupňuje. Rómske rodiny musia bojovať s mnohými problémami ako napríklad vysoká nezamestnanosť, od ktorej sa odvíja nízky príjem rodiny a odkázanosť na sociálnych dávkach. Muž bol vždy živiteľom rodiny a žena bola tá, ktorá sa starala o deti a domácnosť. Dnes sa však role vymenili a často krát je žena jedinou živiteľkou rodiny a muž zostáva doma, pretože nie je vzdelanostne spôsobilý a nevyhovuje podmienkam trhu práce. Zrazu má veľa času a nevie ako by ho využil a vtedy prepadá alkoholu. V alkohole vidí zrazu zmysel života a v alkoholovom opojení môže útočiť na partnerku, ako by ona mohla za jeho zlú situáciu. Nevie sa zmieriť s tým, že ho musí živiť žena, veď preda on je ten, ktorý by mal zarábať a zabezpečiť svoju rodinu, a žena je tá ktorá sa má postarať o deti a domácnosť.

Ako uvádza Selická (2008) vplyvom spoločenského vývoja sa tradičná pozícia a rola ženy v rodine mení, čo je dôsledkom, okrem iného aj zmenených spoločensko-právnych noriem, pretože:

- oficiálne je možnosť získať prácu pre oboch rovnaká,
- do rodinného rozpočtu prispievajú rovnako muži i ženy (či už formou mzdy alebo sociálnej podpory),
- k vzdelávaniu majú rovnaký prístup muži aj ženy,
- k inštitucionalizovanému vzdelávaniu majú rovnaké predsudky ženy ako aj muži.

Môžeme sa teda domnievať, že súčasná rómska žena je už rovnocenným partnerom mužovi, ba v niektorých prípadoch (a to najmä v rodinách nezamestnaných) zohráva určujúcu úlohu. Aj Bútorová (2005) vo svojej publikácii uvádza, že patriarchálne usporiadanie vzťahov medzi mužom a ženou v spoločnosti vytvára aj v rodine sociálne prostredie potenciálne podporujúce výskyt násilia v párových vzťahoch. Muži ako sociálna kategória, ktorá je pri moci, majú „právo“ kontrolovať správanie žien. Patriarchálne definovanie sociálnej reality, teda aj normality a deviácie, je do takej miery hlbokou súčasťou našej kultúry, že sa medzigeneračne reprodukuje vo forme rôznych kultúrnych vzorov, noriem, ideálov, rodových stereotypov, prostredníctvom či už formálneho vzdelávania v školách, alebo neformálnej výchovy v rodine, kruhu rovesníkov alebo pod vplyvom médií. Ako sme uviedli na začiatku, alkohol môže byť len jednou z mnohých príčin vzniku násilia. Za ním môžu byť ďalšie príčiny, ktoré môžu zapríčiniť alkoholizmus partnera. Určite násilie nespôsobuje len jedna príčina, určite sú tam aspoň dve. Uvádza to aj Bútorová (2005), ktorá píše, že k násiliu páchanému na ženách zo strany partnera môže viesť celý rad rôznorodých činiteľov. Okrem rôznych sociálnych činiteľov sa uvádzajú aj osobnostné charakteristiky páchatel'a ako neistota, nižšie sebavedomie, depresívne, agresívne alebo asociálne osobnostné sklony, najčastejšie však alkoholizmus. Zo spoločenských faktorov býva uvádzaná spoločenská klíma, charakteristická necitlivosťou na rodové nerovnosti, rigidným vnímaním rodových rolí a kultúrnymi normami podporujúcimi „právo“ mužov na trestanie žien.

Identifikácia priebehu násilia

Ako respondentky uviedli násilie sa začalo najčastejšie po prvom alebo druhom roku spolužitia. Zo začiatku boli napádané len slovne rôznymi vulgarizmami a nadávkami. Postupne sa však násilie stupňovalo, útoky boli častejšie a intenzívnejšie. Ako uvádza Hudecová (2008) násilie sa rozvíja postupne, má svoju dynamiku a priebeh pričom dochádza k opakovaniu a postupnému zvyšovaniu frekvencie a intenzity útokov na obeť.

Podrobne sme jednotlivé štádia priebehu násilia popísali v teoretickej časti našej práce. Pri násilí je potrebné aby sme dokázali odhaliť výstražné signály, ktoré nám pomôžu identifikovať priebeh násilia. Násilie sa nezačína hneď fyzickými útokmi, začína sa psychickým vydieraním, nepríjemnými a urážlivými nadávkami. Presne takto identifikovali násilie aj naše respondentky. Podľa Buskotte (2008) existujú rôzne výstražné signály, na základe ktorých jednoducho rozpoznáme, že sa s nami nezachádza fér. Je dôležité sledovať priebeh násilia zo strany obeť. Netreba čakať kým sa násilie vyhrotí, treba ho riešiť už v zárodku. Je dobré nájsť si niekoho, kamarátku alebo niekoho z rodiny, komu budeme dôverovať a môžete sa so svojím problémom zdôveriť. Je dobré mať niekoho kto obeť podporí a povzbudí násilie zo strany riešiť a nečakať, kým príde k najhoršiemu.

Dopad násilia na obeť, prípadne na deti

Najhoršie čo násilie so sebou prináša sú následky, ktoré sa podpisujú pod život žien rôznymi formami a zanechávajú ich nielen na obeť ale aj na deťoch. Respondentky najčastejšie odpovedali, že násilie na nich zanechalo fyzické a psychické stopy. Boli to modriny, podliatiny, vybité zuby, vytrhané vlasy. Najhoršie sú psychické následky medzi ktoré uviedli stres, depresiu, strach. Následky sa odvíjajú aj od toho ako dlho bola žena týraná a akou formou násilia trpela. Najhoršie je to v prípade vyhroteného násilia, ktoré na žene zanecháva viac zdravotných problémov. Násilie páchané na ženách bolo uznané za súčasť problematiky ľudských práv. „Násilie páchané na ženách je prekážkou pri dosahovaní takých cieľov ako rovnoprávnosť, vývoj a mier. Násilie páchané na ženách bráni ženám využívať ľudské práva a slobody, porušuje tieto práva alebo ich anuluje. Násilie je skrytou prekážkou a brzdou sociálno-ekonomického vývoja (Sopková, 2001). A čo trauma spôsobená násilím? Sopková (2001) v knihe Piata žena o traume píše nasledovné. Týranie v rámci rodiny zostáva najčastejšie nepoznané a nepotrestané, pretože jeho páchatelia sú mlčky alebo zjavne ospravedlňovaní. Ženy, obeť násilia, musia znášať násilie a týranie zväčša v osamotení. Nie preto, že ony sú ticho, ale preto že ich my nepočujeme. Byť obeťou trvalého alebo náhleho násilného správania a nemať možnosť veriť osobe, ktorá by mala súcitiť a pomôcť, znamená byť zbavená podpory, solidarity a spravodlivosti. Najzdravujúcejší dopad má na človeka trauma prežitá v izolácii.

Využitie možnosti pomoci zo strany obeť

Na základe odpovedí, ktoré mám respondentky poskytli v tejto oblasti vyplynulo, že sa snažili hľadať pomoc na policií a na úradoch práce sociálnych vecí a rodiny. Najčastejšia

odpoveď však bola, že pomoc im poskytla sociálna pracovníčka na úrade práce sociálnych vecí a rodiny v mieste svojho bydliska. Myslíme si, že u sociálnej pracovníčky našli pocit nádeje riešiť svoju situáciu. Získali si ich dôveru, pretože sú častejšie v kontakte a vedia, že sú tu preto aby im pomohli a poradili. Vedia, že práve im sa môžu zdôveriť so svojim problémom bez toho, aby boli kritizované a bolo im niečo vyčítané. Sociálne pracovníčky kontaktovali najbližšie zariadenie pre týrané ženy, ktoré respondentky prijalo aj so svojimi deťmi. Čo sa týka nahlásenia násilia na políciu? Hoci násilné útoky zo strany partnera rómske ženy nahlásili, nemajú pocit, že by im polícia nejako pomohla pri riešení tejto situácie. Pomohli im len v tom, že partnera následne po útoku ukludnili, urobili zápisnicu a problém bol vyriešený. Niektoré rómske ženy násilné správanie partnera neriešia a berú ho ako súčasť života. Aj Bútorová (2005) vo svojej publikácii uvádza, že sú známe rôzne reakcie na násilie. Viac ako 15% žien nepodniklo v záujme riešenia násilia nepodniklo nič a 10% nevidelo dôvod situáciu riešiť. Zvyšné percento žien sa o nejaký spôsob riešenia pokúsilo. Najčastejšie ženy vyhľadávajú pomoc u príbuzných alebo susedou, to sa nám však nepotvrdilo u rómskych žien, ktoré viac dôverujú inštitúciám a organizáciám, ktoré násilie riešia. Môže to byť spôsobené tým, že sa rómske ženy boja ako by na to zareagovali ostatné Rómky. Boja sa odsúdenia a toho, že by za hlavnú vinu prikladali práve im. Len málo žien sa rozhodne od svojho partnera odísť. Faktory, ktoré držia ženy v násilníckom vzťahu sú nízka podpora okolia, nedostatok ekonomického zabezpečenia, závislosť na partnerovi a hlavne nádej, že sa partner zmení.

Diskusia o limitoch výskumných metód

Hoci bola naša výskumná vzorka tvorená len z piatich rómskych žien, ktoré boli obeťami násilia zo strany partnera, veríme, že ich odpovede nám pomohli odhaliť príčinu vzniku násilia, jeho priebeh a budeme môcť identifikovať dôsledky, ktoré násilie zanechá nielen na jeho obeti ale aj na deťoch. Identifikovať násilie v rómskej rodine je veľmi ťažké. Pôvodne sme chceli prieskum realizovať so ženami v rómskej komunite. Po stretnutí s terénnym pracovníkom, ktorý je členom občianskeho združenia a s rómskymi žena pracuje každý deň, sme na jeho odporúčanie náš prieskum presmerovali na rómske ženy, ktoré už násilie identifikovali, rozhodli sa ho riešiť a sú umiestnené v zariadení pre týrané ženy. Potvrdil nám náš predpoklad, že by sa nám v komunite nepodarilo zistiť to, čo sme sa našim prieskumom snažili zistiť. Rómske ženy o násilí hovoria len veľmi ťažko a o to je to ťažšie ak sa majú o ňom rozprávať s cudzou osobou. Aj terénnym sociálnym pracovníkom trvá dlho, kým získajú dôveru rómskych žien a niekedy si ju nezískajú vôbec.

V mnohých prípadoch keď žene pomohli riešiť jej situáciu, našli jej bývanie aby už nemusela byť v spoločnej domácnosti so svojim násilným partnerom, vždy sa to obrátilo. Len málo žien chce naozaj riešiť násilné správanie svojho partnera. Je ťažké zmeniť myslenie rómskych žien, aby si aj oni uvedomili svoju hodnotu a práva. Veľmi ťažké je odhaľovať násilie v uzavretých rómskych komunitách. Tu stále vládne stereotyp, podľa ktorého ak muž neudrie ženu, tak ju nemiluje. Inak na násilie reagujú rómske ženy, ktoré bývajú v meste. Majú väčšiu šancu riešiť svoju situáciu.

Záver a odporúčania pre prax

V našom prieskume bolo hlavným cieľom zistiť, interpretovať a analyzovať priebeh a dopad násilia, ktoré je páchané na ženách v rómskych komunitách zo strany ich mužov (partnerov). Na základe výsledkov, ktoré sa nám podarilo zistiť môžeme tvoriť závery a odporúčania pre prax. V prvom rade je potrebné aby sa násilím páchaným na rómskych ženách venovali kompetentní pracovníci podrobnejšie a intenzívnejšie. Je ťažké preniknúť do rómskej komunity a o to je to ťažšie ak sa jedná o uzavretú komunitu mimo mesta, kde je násilie bežným javom a ženy ho možno nevnímajú a nevedia ho ani identifikovať. Určite by sme sa mali snažiť preniknúť práve do týchto komunít. Ďalším odporúčaním by bola osveta či už v rodinách, školách, materských školách a to formou výchovy a vzdelávaním. Už od malička by sme mali učiť rómske dievčatá aké sú ich práva a aby si uvedomili, že ženy a muži sú rovnocennými partnermi a mali by sa vzájomne dopĺňať. Potrebné je aj aby sa robili rôzne štatistiky a výskumy, ktoré sú anonymné a tie by pomohli presne povedať kde a na akú oblasť sa má pomoc zamerať. V neposlednom rade je potrebné zamerať sa aj na rómskych mužov, aby si aj oni uvedomili rovnocennosť.

ZÁVER

Násilie páchané na ženách je negatívny sociálno-patologický jav, ktorý v sebe zahŕňa rôzne násilné činy, obťažovanie a iné útoky, ktoré žene ubližujú. Násilie sa nedotýka len samotnej obete a násilníka ale nás všetkých, čiže celej spoločnosti. Mali by sme si uvedomiť, že každý môžeme pri riešení tejto problematiky pomôcť a to či už priamo alebo nepriamo. Musíme si uvedomiť, že násilie je niečo čo sa v rodinách vyskytuje čoraz častejšie a to nielen v nerómskych ale aj v rómskych rodinách. Na základe záujmu dozvedieť sa o problematike násilia páchaného na rómskych ženách viac, sme si mohli stanoviť hlavný cieľ, ktorým bolo zistiť, interpretovať a analyzovať priebeh a dopad násilia, ktoré je páchané na rómskych ženách zo strany ich mužov (partnerov). Na základe pološtrukturovaného interview sa nám podarilo zistiť, že rómske ženy vidia príčinu vzniku násilia v alkoholizme partnera. Či je alkohol jedinou a hlavnou príčinou násilia je ťažko povedať. To by mohlo byť cieľom ďalšieho výskumu, v ktorom by sme mohli hlbšie pátrať po ďalších súvislostiach. Podarilo sa nám zistiť ako vnímajú priebeh násilia a aké následky na nich zanechalo násilné správanie partnera. Uvedli, že násilie sa postupne stupňovalo a boli nútené od partnera odísť. Báli sa nie len o svoj život ale aj o svoje deti. Boli to jedny z mála rómskych žien, ktoré sa rozhodli násilie zo strany partnera riešiť a od partnera odišli. Rómske ženy, ktoré sme oslovili, boli vd'ačné, že existujú organizácie, ktorým nie je ľahostajný život týraných žien, bez ohľadu či ide o rómsku alebo nerómsku ženu. V zariadení sa cítia dobre, sú spokojné a šťastné a dôležité je, že sú spolu s deťmi, ktoré im dávajú silu a zmysel postaviť sa na nohy a začať odznova. Čo však bude potom keď budú musieť zariadenie opustiť. Vo veľa prípadoch sa obete násilia vrátia späť k násilníkovi, pretože nemajú kam ísť, sú na ňom závislé alebo sú k nemu citovo pripútané. Potom si povieme, že celá tá práca s obeťou násilia bola zbytočná a k ničomu neviedla. Snažme sa preto odhaľovať násilie už v samotnom zárodku, aby sme nerobili kroky, ktoré sú zbytočné a k ničomu nevedú. Načo riešime niečo, k čomu sa potom aj tak vrátíme. Nedajme mužom príležitosť ani šancu aby sa k nám správali násilnícky. Každá z nás si zaslúži krásny a šťastný život, plný lásky a porozumenia.

„Muži nepáchajú násilie preto, že sú chorí alebo závislí, ale preto, že môžu.“

(Eva Sopková, 2003)

ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ODKAZOV

BUSKOTTE, A. 2008. *Z pekla ven. Žena v domácím násilí*. 1. vyd. Brno : Computer Press, a.s., 2008. 176s. ISBN 978-80-251-1786-6

BÚTOROVÁ, Z. – FILADELFIOVÁ, J. 2005. *Násilie páchané na ženách ako problém verejnej politiky*. Bratislava : Inštitút pre verejné otázky, 2005. 131s. ISBN 80-88935-78-4

CVIKOVÁ, J. – JURÁŇOVÁ, J. (ed.). 2001. *Piata žena. Aspekt násilia páchaného na ženách*. 1. vyd. Bratislava : Aspekt, 2001. 385s. ISBN 80-85549-28-X

GAVORA, P. 2010. *Úvod do pedagogického výskumu*. 2. vyd. Brno : Paido, 2010. 261s. ISBN 978-80-7315-185-0

HERMAN – LEWIS, J. 2001. *Trauma a uzdravenie. Násilie a jeho následky – od týrania v súkromí po politický teror*. 1.vyd. Bratislava : Aspekt, 2001. 342s. ISBN 80-85549-24-7

HUDECOVÁ, A – GREGOROVÁ – BROZMANOVÁ, A. 2008. *Sociálna práca s rodinou*. 1.vyd. Banská Bystrica : PF UMB, OZ Pedagóg, 2008. 236s. ISBN 978-80-8083-597-2

JONES, A. 2003. *Nabudúce bude mŕtva*. Bratislava : Aspekt, 2003. 292s. ISBN 80 - 967964-4-6

MÁTEL, A. 2009. *Naše možnosti pomoci ženám – obetiam domáceho násilia*. 1.vyd. Skalica : ALIJA, 2009. 200s. ISBN 978-80-970083-1-4

POLIAKOVÁ, T. 1999. *Rómska populácia v procese historického vývoja*. Trnava : Slovak Academic Press, 1999. 60s. ISBN 80-88908-49-3

POLÁKOVÁ, E. 2000. *Rómovia včera, dnes a zajtra*. 1. vyd. Nitra : PF UKF, 2000. 86s. ISBN 80.8050-302-8

SELICKÁ, D. 2008. *Rómska rodina v kontexte metód sociálnej práce*. Nitra : UKF FSVaZ, 2008. 154. s. ISBN 978-80-8094-453-7

SOPKOVÁ, E. 2008. *Konať proti násiliu na ženách a deťoch*. 1 vyd. Bratislava : MPSVaR SR, 2008. 56s. ISBN 978-80-89125-09-8

VARGOVÁ – MARVÁNOVÁ, A – POKORNÁ, D. – TOUFAROVÁ, M. 2008. *Partnerské násilí*. Praha : LINDE s.r.o., 2008. 159s. ISBN 978-80-86131-76-4